

REPUBLIKA SRBIJA
MINISTARSTVO FINANSIJA
Sektor za ugovaranje i finansiranje programa
iz sredstava Evropske unije
MINISTARSTVO ZA RAD, ZAPOŠLJAVANJE,
BORACKA I SOCIJALNA PITANJA
MINISTARSTVO OMLADINE I SPORTA

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

#ЕУ
ЗА ТЕБЕ

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

PROGRAM DALJE RADNE PRAKSE

Novembar 2019

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

REPUBLIKA SRBIJA
MINISTARSTVO FINANSIJA
Sektor za ugovaranje i finansiranje programa
iz sredstava Evropske unije
MINISTARSTVO ZA RAD, ZAPOŠLJAVANJE,
BORACKA I SOCIJALNA PITANJA
MINISTARSTVO OMLADINE I SPORTA

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

#ЕУ
ЗА ТЕБЕ

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

Ova publikacija je napravljena uz finansijsku pomoć Evropske unije. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Udruženja osoba sa invaliditetom Kuršumlije i ne odražava stavove Evropske unije.

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

*Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumlja@gmail.com;*

*Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija*

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

Ovaj Program je nastao u okviru projekta "Aktiviranje za više mogućnosti", koji finansira Evropska unija, sufinansira Vlada Republike Srbije, a realizuju Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i Opština Kuršumlija. Projekat nastoji da brojnim aktivnostima, kroz uspostavljanje efikasne međusektorske koordinacije i partnerstva sa lokalnim akterima, unapredi socijalnu uključenost i zapošljivost osoba sa invaliditetom u lokalnoj zajednici. Projekat ima za cilj unapređenje šansi za zapošljavanje, podsticanje socijalne uključenosti nezaposlenih osoba sa invaliditetom u Kuršumliji, kroz čitav program aktivnosti, od unapređenja njihovih poslovnih i preduzetničkih veština i znanja, preko podizanja svesti, do radne prakse i podrške u zapošljavanju.

U Programu se mogu pronaći informacije o propisima koji regulišu oblast zapošljavanja osoba sa invaliditetom, o zakonskim subvencijama i refundaciji poslodavcima koji zaposle osobe sa invaliditetom, mogućnostima za sticanje praktičnih veština i zapošljavanja, kao i o institucijama/organizacijama, koje pružaju podršku OSI u ovoj oblasti. Program na pristupačan način upućuje u prava iz radnih odnosa i zapošljavanja, kao i prava iz sistema socijalne zaštite i u način njihovog ostvarivanja, kako osoba sa invaliditetom, tako i svih onih koji se profesionalno angažuju u radu sa osobama sa invaliditetom.

Ovaj Program istovremeno pojašnjava uloge i veze lokalne zajednice, lokalne samouprave, organizacija civilnog društva (OCD) i osoba sa invaliditetom. Zajedničkim delovanjem svih aktera stvaraju se uslovi za trajno partnerstvo na lokalnom nivou.

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

Sadržaj

Uvod.....	5
Pravni okvir i politike zapošljavanja osoba sa invaliditetom	6
<i>Prava osoba sa invaliditetom</i>	10
Programi i mere aktivne politike zapošljavanja osoba sa invaliditetom	10
Zakonske subvencije i refundacije poslodavcima koji zaposle osobe sa invaliditetom	11
Subvencije za zapošljavanje nezaposlenih lica iz kategorije teže zapošljivih	12
Podrška samozapošljavanju.....	14
Subvencija zarade za osobe sa invaliditetom bez radnog iskustva	14
Posebni oblici/modeli zapošljavanja i radnog angažovanja osoba sa invaliditetom.....	19
<i>Budžetski fond za profesionalnu rehabilitaciju i podsticanje zapošljavanja osoba sa invaliditetom</i> .	21
Obaveze poslodavaca pri zapošljavanju osoba sa invaliditetom.....	23
<i>Obaveze osoba sa invaliditetom</i>	23
Specifični zahtevi/prilagođavanje radnih uslova za osobe sa različitim vrstama invaliditeta.....	24
Preduzeća za profesionalnu rehabilitaciju.....	25
Socijalno preuzetništvo	28
Iskustva iz Projekta	29
Saradnja/umrežavanje institucija i organizacija- uloga i potencijali u unapređenju zapošljivosti osoba sa invaliditetom.....	31
Centar za socijalni rad.....	31
Nacionalna služba za zapošljavanje	33
Organizacije civilnog društva	39
Opština Kuršumlija.....	41

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumlja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

Uvod

Zapošljavanje i omogućavanje prava na rad, koje je jedno od osnovnih ljudskih prava, istovremeno je osnov ostvarivanja kvaliteta života, jer omogućava ekonomsku samostalnost i unapređuje lični doživljaj uspešnosti i uključenosti u zajednicu. U sadašnjem periodu društvenog i ekonomskog razvoja u Srbiji, koji karakteriše niz reformi na nivou sistema, posebna pažnja posvećena je stvaranju uslova za što je moguće bolji kvalitet života socijalno isključenih grupa građana, među kojima jednu značajnu grupu čine osobe sa invaliditetom.

Zapošljavanje osoba sa invaliditetom je veoma važno, s obzirom da je reč o grupi ljudi koja je decenijama unazad bila isključena iz svih društvenih tokova što je rezultiralo nedostakom veština i nedostatkom mogućnosti da se nađu na tržištu rada.

Aktivna socijalna zaštita omogućava osobama sa invaliditetom da svojim radom, uz pomoć društvene zajednice, ostvaruju sredstva za život. Osobe sa invaliditetom, kao i osobe iz masovne populacije, pravo i mogućnost na rad smatraju veoma značajnim i smatraju da im upravo on omogućava da se sažive sa vlastitim invaliditetom i stalno potvrđuju smisao postojanja. Zapošljavanje je ključ ka socijalnom uključivanju i jedan od puteva ka prevenciji socijalnog isključivanja i ka podršci nezavisnom životu i dostojanstvu. Mera kojom osoba sa invaliditetom ostvaruje pravo na obrazovanje i zapošljavanje, predstavlja meru u kojoj može razviti svoje potencijale i postati aktivni član društva.

Međutim, zapošljavanje osoba sa invaliditetom se otežano realizuje, za šta postoji niz razloga. Neusklađenost i nepravovremenost donošenja odgovarajućih zakonskih propisa, pogotovo u različitim sistemima, jedan je od značajnih faktora otežanog zapošljavanja. Dugogodišnji pristup osobama sa invaliditetom iz pozicije medicinskog modela, negativan uticaj stavova zajednice prema osobama sa invaliditetom i stereotipi i predrasude o njihovim sposobnostima i danas su faktori otežanog zapošljavanja osoba sa invaliditetom. Sa druge strane, same osobe sa invaliditetom, usled stavova i prezaštićenosti u porodici, orientacije na pasivne mere podrške, koje ne zahtevaju radno angažovanje, nedovoljne informisanosti i nedostupnosti informacija i usluga, često nisu motivisane ili nisu u mogućnosti da se bez potrebne podrške aktivno usmere na traženje posla i zapošljavanje. Zaposleni u različitim ustanovama i institucijama koji pružaju podršku osobama sa invaliditetom takođe često nemaju prave informacije o invalidnosti iz ugla socijalnog modela, filozofije samostalnog života osoba sa invaliditetom i ljudskih prava osoba sa invaliditetom, što smanjuje njihov kapacitet da pruže odgovarajuću podršku u zapošljavanju osoba sa invaliditetom.

Problemi obrazovanja, pokretljivosti, prilagodljivosti organizaciji rada, samopouzdanja i motivisanosti su tesno povezani i previše kompleksni, a samo integralno i celovito rešavanje ovog problema može da pruži održive rezultate. Najveći deo reprodukcije društvenog života osoba sa invaliditetom se odvija u porodičnom krugu, pa je porodica osoba sa invaliditetom zapravo važna ciljna grupa ka kojoj treba usmeravati programe informisanja i

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

podrške kako bi se povećala održivost zapošljavanja osoba sa invaliditetom. Takođe, veliki deo aktivnosti podrške može i treba da se realizuje na nivou lokalne samouprave i to je grupa ka kojoj treba uputiti više informacija i podrške, ali i više očekivanja i zahteva kada je zapošljavanje osoba sa invaliditetom u pitanju. Lokalna samouprava može i treba da bude zainteresovana strana u jačem podsticanju poslodavaca da bolje koriste mere podrške i ponude posao i osobama sa invaliditetom koje spadaju u II ili III kategoriju, kao i da sa njima sklapaju dugotrajnije radne ugovore.

Razumevanje osnovnih uzroka neaktivnosti i nezaposlenosti, razumevanje načina na koji će izrada pojedine mere odgovoriti na te uzroke, važnost pravilnog targetiranja i uključivanja u programe i mere aktivne politike zapošljavanja, ključni su za uspešnu politiku zapošljavanja osoba sa invaliditetom.

Pravni okvir i politike zapošljavanja osoba sa invaliditetom

Pravo na rad je pravo koje omogućava svakom pojedincu da unapređuje svoje sposobnosti i razvije se u kreativnu osobu.

Zapošljavanje je jedna u nizu institucionalnih barijera za uključivanje osoba sa invaliditetom u sve sfere društvenog života, ne samo kod nas, već i u razvijenijim i ekonomski jačim državama sveta. Nedovoljno razvijena svest poslodavca, neprilagođeni prostori za rad i nepostojanje službi podrške za osobe sa invaliditetom, kao i nepostojanje odgovarajuće politike, koja bi stimulisala poslodavce da ih zapošljavaju, svakako su prepreka da budu ravnopravni sa drugima. Ostvarivanje prava na obrazovanje, mogućnost dokvalifikacije i prekvalifikacije u skladu sa potrebama tržišta, osnovni su uslovi za ostvarivanje prava na zapošljavanje i kasniju ekonomsku samostalnost.

Iako osobama sa invaliditetom pripadaju sva ljudska prava i slobode, kao i svim ostalim članovima društva, u praksi se kod nas, kao i u svetu, ova grupa ljudi i dalje suočava sa preprekama u uživanju ovih prava, kao i sa diskriminacijom, marginalizacijom i obespravljeničušću u raznim oblastima života, uključujući i mogućnost zapošljavanja. Sa ciljem poboljšanja nepovoljnog položaja osoba sa invaliditetom, na međunarodnom planu, doneta su brojna dokumenta, kojima se definišu prava osoba sa invaliditetom, garantuje im se ravnopravnost, zabranjuje diskriminacija i predviđaju se mere za ostvarivanje ovih prava.

Tako je Generalna Skupština Ujedinjenih Nacija (UN) 1983. godine, usvojila **Konvenciju Međunaradne Organizacije Rada (MOR)** o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom. Konvencijom su zacrtani principi profesionalne rehabilitacije i politike zapošljavanja osoba sa invaliditetom, koja se zasniva na

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumlja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

načelu jednakih mogućnosti između radnika sa invaliditetom i svih ostalih i stvaranja uslova za njihovu istinsku društvenu integraciju.

Deset godina kasnije (1993. godine), Generalna Skupština Ujedinjenih Nacija (UN) usvojila je **Standardna pravila UN za izjednačavanje mogućnosti**, koje se pružaju osobama sa invaliditetom. Ovaj dokument je isticao značaj pune socijalne integracije osoba sa invaliditetom i po njegovoj preporuci, države potpisnice bi trebalo da preduzmu akcije za podizanje svesti o osobama sa invaliditetom, njihovim pravima, potrebama, potencijalima i doprinosu društvu (pravilo 1); da garantuju efikasnu medicinsku zaštitu (pravilo 2) i da obezbede pružanje usluga rehabilitacije, kako bi ova lica mogla da dostignu optimalni nivo nezavisnosti i funkcionalnosti (pravilo 3).

Položaj osoba sa invaliditetom u našoj zemlji uređen je **Ustavom Republike Srbije** kao i brojnim zakonskim i podzakonskim aktima. Odredbe vezane za ostvarivanje prava osoba sa invaliditetom susreću u svim važnjim zakonima u oblasti socijalne zaštite, obrazovanja i vaspitanja, zdravstvene zaštite, porodično-pravne zaštite, zapošljavanja i radnih odnosa, penzijskog i invalidskog osiguranja itd. Ova dokumenta su u skladu sa osnovnim međunarodnim deklaracijama i propisima koje je naša zemlja ratifikovala i prihvatile, kao što su: dokument Ujedinjenih nacija o milenijumskim ciljevima razvoja, **Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima osoba sa invaliditetom** (2006. god.), koja je prvi pravno obavezujući međunarodni instrument za zaštitu ljudskih prava osoba sa invaliditetom, **Evrropska strategija za osobe sa invaliditetom 2010–2020** i druge.

Ustav Republike Srbije, kao najviši akt naše zemlje proklomuje ravnopravnost svih građana i građanki, i zabranu diskriminacije na osnovu bilo koje njihove različitosti, pa samim tim i na osnovu invalidnosti. Svesni smo činjenice da to u praksi nije slučaj i da osobe sa invaliditetom imaju manje mogućnosti da se zaposle na otvorenom tržištu, na isti način kao i osobe bez invaliditeta. Kako opšta zakonska regulativa ne dovodi do željenog rezultata, država uz pomoć samih osoba sa invaliditetom, odnosno njihovih predstavnika donosi posebne propise i stimulativne mere.

Od izuzetnog značaja za pravno uređenje položaja osoba sa invaliditetom je donošenje niza propisa¹ koji u oblasti zapošljavanja treba da omoguće ravnopravno učešće osoba sa invaliditetom na tržištu rada i u zapošljavanju:

- *Strategija za smanjenje siromaštva*
- *Strategija unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji* („Sl. glasnik RS“, broj 1/07) - predstavlja srednjeročni plan aktivnosti svih društvenih aktera. Zadatak Strategije i akcionog plana je da se definisu ciljevi, mere i aktivnosti koje će doprineti da se socijalni model i pristup zasnovan na ljudskim pravima ugraditi u mere koje utiču na pitanja položaja osoba sa invaliditetom. Jedan od osnovnih ciljeva je da se razviju politike mera i primeni programe, naročito u oblastima obrazovanja, zapošljavanja, rada i stanovanja, koji osobama sa invaliditetom pružaju jednake mogućnosti i podstiču samostalnost, lični razvoj i aktivan život u svim oblastima.

¹ Navedena dokumenta sadrže osnovne smernice za unapređenje kvaliteta života osoba sa invaliditetom i prvi put u Srbiji stavljaju osobe sa invaliditetom u ravnopravan položaj sa drugim građanima, jasno pokazujući usmerenje države na razumevanje invalidnosti i osoba sa invaliditetom u okviru socijalnog modela invalidnosti i ističući obavezu zajednice da obezbedi poštovanje ljudskih prava osoba sa invaliditetom u svim oblastima života pojedinca i zajednice.

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

- *Nacionalna strategija zapošljavanja za period 2011-2020 („Sl. glasnik RS“, br.37/11)* - Osobe sa invaliditetom su u Nacionalnoj strategiji zapošljavanja nabrojane u spisku posebno osetljivih društvenih grupa na tržištu rada u Srbiji. Posebna pažnja se poklanja podršci u zapošljavanju mladih osoba sa invaliditetom koje su nabrojane kao jedna od ciljnih grupa Fonda za zapošljavanje mladih (Fond) koji je osnovan pri Nacionalnoj službi za zapošljavanje (NSZ) tokom 2009. godine i koji se finansira iz različitih izvora. Programi koji se realizuju u okviru Fonda su različiti i često podrazumevaju kombinaciju obuka i subvencija poslodavcima za zapošljavanje jer daju najbolje rezultate.
- *Strategija razvoja socijalne zaštite („Sl. glasnik RS“, br.108/05)*
- *Zakon o sprečavanju diskriminacije osoba sa invaliditetom („Sl. glasnik RS“, br.33/06)* - (prvi antidiskriminacioni zakon u Republici Srbiji) uređuje opšti režim zabrane diskriminacije po osnovu invalidnosti, posebni slučajevi diskriminacije osoba sa invaliditetom, postupak zaštite osoba izloženih diskriminaciji i mere koje se preduzimaju radi podsticanja ravnopravnosti i socijalne uključenosti osoba sa invaliditetom.
- *Zakon o zabrani diskriminacije („Sl. glasnik RS“, br.22/09)*
- *Zakon o socijalnoj zaštiti („Sl. glasnik RS“, br.24/11)* - jedan je od osnovnih zakona koji se ne odnose direktno na oblast zapošljavanja, u kome se, preko delatnosti socijalne zaštite, regulišu načini podrške osobama sa invaliditetom uvođenjem socijalnih usluga za razvoj kapaciteta za samostalan život i zapošljavanje ili radno angažovanje, kao i mogućnosti radnog angažovanja osoba sa invaliditetom koje koriste usluge smeštaja u okviru sistema.
- *Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja („Sl. glasnik RS“, br. 88/2017, 27/2018 - dr. zakoni i 10/2019) i Zakon o srednjoj školi („Sl. glasnik RS“, br. 72/09)* - definišu inkluzivni pristup obrazovanju
- *Zakon o udruženjima („Sl.glasnik RS“ br. 51/09)* - značajan zakon koji omogućava zapošljavanje i radno angažovanje osoba sa invaliditetom preko njihovih udruženja. Ovaj zakon, prema kome funkcionišu i udruženja osoba sa invaliditetom, u članu 37. definiše da udruženja građana, mogu da obavljaju i privrednu ili drugu delatnost kojom se stiče dobit, pod uslovom da je ta delatnost u skladu sa statutarnim ciljevima, da je predviđena statutom i da je delatnost manjeg obima, odnosno da se obavlja u obimu potrebnom za ostvarivanje ciljeva udruženja. Obavljanje ovih delatnosti mora se odvijati u skladu sa zakonom kojim se uređuje klasifikacija delatnosti i u skladu sa Zakonom o radu i drugim zakonskim propisima koji se odnose na zapošljavanje osoba s invaliditetom.
- *Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom („Sl.glasnik RS“ br.36/09)* - koji na jednom mestu definiše sve značajne oblasti za njihovo zapošljavanje. Ovim zakonom uređuju se podsticaji za zapošljavanje osoba sa invaliditetom, procena njihove radne sposobnosti, profesionalna rehabilitacija, obaveza zapošljavanja osoba sa invaliditetom, uslovi za osnivanje i delovanje preduzeća za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom, radnih centara i socijalnih preduzeća, kao i druga pitanja od značaja za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom. Na osnovu ovog zakona doneta su podzakonska akta koja bliže određuju njihovu primenu i koja su značajna za njegovo sprovođenje.
- *Zakon o radu* - osnovni zakon u Srbiji kojim se regulišu prava, obaveze i odgovornosti iz radnog odnosa, odnosno na osnovu rada, u skladu sa ratifikovanim međunarodnim konvencijama, koji osobama sa invaliditetom daje ista prava na osnovu rada kao i drugim zaposlenima, i nameće obavezu poslodavcima da obezbede uslove za rad osoba sa invaliditetom. Ovaj zakon posebno ističe zabranu diskriminacije u pogledu rada osoba sa invaliditetom. Ovim zakonom uvodi se obaveza zapošljavanja osoba sa invaliditetom i uređuju

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

se podsticaji za zapošljavanje radi stvaranja uslova za ravnopravno uključivanje osoba sa invaliditetom na tržište rada; procene radnih sposobnosti; profesionalna rehabilitacija; obaveza zapošljavanja osoba sa invaliditetom; uslovi za osnivanje i obavljanje delatnosti preduzeća za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom i drugih posebnih oblika zapošljavanja i radnog angažovanja osoba sa invaliditetom i druga pitanja od značaja za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom. Zakonom su definisani kriterijumi za poslodavce u pogledu zapošljavanja osoba sa invaliditetom, koji uzimaju u obzir koliko dugo firma posluje, kao i broj zaposlenih radnika, i određuju se kriterijumi na osnovu broja zaposlenih osoba sa invaliditetom u odnosu na broj zaposlenih bez invaliditeta. Ukoliko poslodavac nije u mogućnosti da ispunji propisanu obavezu zapošljavanja, Zakon propisuje alternativne mere, koje su pre svega finansijske prirode – uplata u budžetski fond (mesečni penali u visini trostrukog iznosa prihoda osobe sa invaliditetom koju poslodavac nije zaposlio) ili sklapanje ugovora o poslovno-tehničkoj saradnji, kupovini proizvoda ili vršenju usluga sa preduzećem za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom. Kontrolu ispunjavanja obaveze vrši Poreska uprava. Ovim zakonom definisano je osnivanje radnih centara kao preduzeća za zapošljavanje osoba sa invaliditetom.

- *Zakon o zapošljavanju i osiguranju za slučaj nezaposlenosti („Sl. glasnik RS”, br. 36/2009)* - Pored ostalog, ovaj zakon uređuje i poslove zapošljavanja, mere aktivne politike zapošljavanja i druga pitanja od značaja za zapošljavanje i zadovoljavanje potreba poslodavaca.
- *Pravilnik o bližem načinu, troškovima i kriterijumima za procenu radne sposobnosti i mogućnosti zaposlenja ili održanja zaposlenja osoba sa invaliditetom („Sl. glasnik RS”, br. 36/2010)* - Pravilnikom se bliže reguliše procena radne sposobnosti osoba sa invaliditetom sagledavanjem medicinskih, socijalnih i drugih kriterijuma kojima se utvrđuje sposobnost osobe sa invaliditetom u cilju uključivanja na tržište rada i obavljanja konkretnih poslova, samostalno ili uz službu podrške. Pravilnikom se definišu kriterijumi, način i troškovi procene radne sposobnosti, koju obavlja Nacionalna služba za zapošljavanje.
- *Pravilnik o bližim uslovima, kriterijumima i standardima za sprovođenje mera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije („Sl. glasnik RS”, br. 112/2009)* - Ovim pravilnikom su pre svega definisani ciljevi uključivanja osoba sa invaliditetom u aktivnosti profesionalne rehabilitacije – povećanje nivoa zapošljivosti, zapošljavanje, održavanje zaposlenja i napredovanje ili promena profesionalne karijere, kao i odnos rehabilitacije i aktivnih mera zapošljavanja.
- *Pravilnik o kriterijumima i načinu sprovođenja mera aktivne politike zapošljavanja („Sl. glasnik RS”, br. 7/2010, 3/2011 i 6/2011)* - Ovim pravilnikom bliže se uređuju kriterijumi i način za sprovođenje mera aktivne politike zapošljavanja od strane Nacionalne službe za zapošljavanje u skladu sa zakonom i Nacionalnim akcionim planom zapošljavanja. Pravilnikom su definisane mere aktivne politike zapošljavanja u cilju povećanja zaposlenosti i smanjenja nezaposlenosti, finansijske mere aktivne politike zapošljavanja (subvencije poslodavcima) i mere aktivne politike zapošljavanja osoba sa invaliditetom, koje čine: refundacija troškova prilagođavanja radnog mesta; subvencije zarada osoba sa invaliditetom bez radnog iskustva; podrška zapošljavanju; mere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije i druge mere utvrđene Akcionim planom i projektima koji se realizuju u saradnji sa domaćim i međunarodnim organizacijama i institucijama.
- *Pravilnik o načinu praćenja izvršavanja obaveze zapošljavanja osoba sa invaliditetom i načinu dokazivanja izvršavanja te obaveze („Sl. glasnik RS”, br. 33/2010)* - Ovim pravilnikom regulisan je način praćenja ispunjenja obaveze zapošljavanja osoba sa invaliditetom i način dokazivanja ispunjenja te obaveze, koji za osnovu imaju kvotni sistem (broj zaposlenih osoba sa invaliditetom u odnosu na ukupan broj zaposlenih).

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

Ukoliko poslodavac ne zaposli osobu sa invaliditetom, pravilnik predviđa alternativne načine izmirenja obaveze propisane Zakonom. Značajno je da Pravilnik posebnim članom apostrofira obavezu države da u budžetski fond uplati penale u slučaju da ne uspe da ispunji zakonom propisanu obavezu zapošljavanja osoba sa invaliditetom. Kontrolu izvršenja obaveze zapošljavanja osoba sa invaliditetom i naplate penala vrši Poreska uprava, u skladu sa propisima o poreskom postupku i poreskoj administraciji.

- *Odluka o otvaranju Budžetskog fonda za profesionalnu rehabilitaciju i podsticanje zapošljavanja osoba sa invaliditetom („Službeni glasnik RS“ br. 36/10, 83/12 i 46/13).*

Prava osoba sa invaliditetom

U skladu sa Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji, osobe sa invaliditetom mogu da ostvare pravo na: utvrđivanje statusa i procenu radne sposobnosti; podsticanje zapošljavanja, radne i socijalne uključenosti i afirmaciju jednakih mogućnosti na tržištu rada; mere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije; zapošljavanje pod opštim i pod posebnim uslovima; mere aktivne politike zapošljavanja; zapošljavanje u posebnim organizovanim oblicima zapošljavanja i radnog angažovanja osoba sa invaliditetom.

Programi i mere aktivne politike zapošljavanja osoba sa invaliditetom

Aktivne politike zapošljavanja predstavljaju državne programe kojima se interveniše na tržištu rada sa ciljem da se pomogne nezaposlenim licima da pronađu posao i vrate u kategoriju zaposlenih što je pre moguće, tako što im se pruža neophodna stručna podrška. Primarni cilj aktivnih politika zapošljavanja je povećanje mogućnosti za zapošljavanje tražilaca zaposlenja, kao i poboljšanje usaglašenosti ponude i potražnje, odnosno poslova (slobodnih radnih mesta) i radne snage (tj. nezaposlenih).

Postoje tri šire kategorije aktivnih intervencija na tržištu rada:

- Usluge zapošljavanja koje obično pruža služba za zapošljavanje i/ili druge javne agencije i one obuhvataju usluge kao što su informisanje nezaposlenih lica, praćenje pojedinačnih slučajeva, odnosno usluge individualne pomoći (npr. intenzivno savetovanje i vođenje, pomoć u traženju posla) i sl.;
- Mere zapošljavanja koje obuhvataju obuke, podsticaje za zapošljavanje, zaštićeno ili podržano zapošljavanje i profesionalnu rehabilitaciju, subvencije za otvaranje radnih mesta i podsticajne mere namenjene za započinjanje sopstvenog posla (start-up);
- Podrška zapošljavanju (poznata kao „pasivne mere“) koja obuhvata različite vrste novčanih davanja/naknada koje se isplaćuju nezaposlenim licima u slučaju nezaposlenosti (tzv. naknade za nezaposlene)

Aktivni programi zapošljavanja obuhvataju sve društvene izdatke (osim za obrazovanje) koji su namenjeni poboljšanju izgleda njihovih korisnika da pronađu produktivno zaposlenje ili da na drugi način povećaju

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

mogućnosti za sticanje zarade. Ova kategorija obuhvata troškove neophodne za rad službi za zapošljavanje i administraciju, obuke nezaposlenih lica za potrebe tržišta rada, posebne programe za mlade u procesu tranzicije iz obrazovanja na tržište rada, programe zapošljavanja namenjene promociji zapošljavanja među nezaposlenima i drugim licima (osim mladih i OSI) i posebne programe za OSI.

Aktivne mere zapošljavanja su aktivnosti usmerene ka unapređenju zapošljivosti i podsticanju zapošljavanja i obuhvataju: usluge posredovanja u zapošljavanju; karijerno vođenje i savetovanje; subvencije za zapošljavanje; podršku samozapošljavanju; dodatno obrazovanje i obuke; podsticaje za korisnike novčane naknade za slučaj nezaposlenosti; javne radove; druge mere namenjene licima koje traže posao.

Zapošljavanje osoba sa invaliditetom realizuje se kroz tzv. aktivne mere politike zapošljavanja, čime se staje na put diskriminaciji osoba sa invaliditeom u procedure ostvarivanja prava na rad.

Zakonske subvencije i refundacije poslodavcima koji zaposle osobe sa invaliditetom

Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom predviđa zapošljavanje osoba sa invaliditetom pod opštim i pod posebnim uslovima. Zapošljavanjem osoba sa invaliditetom pod opštim uslovima smatra se zapošljavanje kod poslodavca bez prilagođavanja poslova i radnog mesta. Zapošljavanjem osoba sa invaliditetom pod posebnim uslovima smatra se zapošljavanje kod poslodavca uz prilagođavanje poslova, radnog mesta ili poslova i radnog mesta. Pod prilagođavanjem poslova podrazumeva se prilagođavanje radnog procesa i radnih zadataka. Pod prilagođavanjem radnog mesta podrazumeva se tehničko i tehnološko opremanje radnog mesta, sredstava za rad, prostora i opreme – u skladu sa mogućnostima i potrebama osobe sa invaliditetom. Prilagođavanjem se može obezbititi i stručna pomoć, kao podrška osobi sa invaliditetom kod uvođenja u posao ili na radnom mestu, kroz savetovanje, osposobljavanje, usluge asistencije i podršku na radnom mestu, praćenje pri radu, razvoj ličnih metoda rada i ocenjivanje efikasnosti.

Zakonodavac je predviđao mogućnost da poslodavac bude oslobođen obaveze zapošljavanja jedne osobe sa invaliditetom u roku od narednih 12 meseci od dana izvršenja obaveze. Obaveze se oslobađa onaj poslodavac koji u postupku javne nabavke ili druge nabavke izvrši finansijske obaveze iz ugovara o poslovno-tehničkoj saradnji sa preduzećem za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom, kao i iz ugovora o kupovini proizvoda ili vršenju usluga tog preduzeća, izuzev obaveza nastalih u realizaciji ugovora iz oblasti trgovine na veliko – u vrednosti od 20 prosečnih zarada po zaposlenom u Republici Srbiji prema poslednjem objavljenom podatku republičkog organa nadležnog za poslove statistike.

Poslodavac može da ostvari pravo na refundaciju primerenih troškova koje je imao zbog potrebe za prilagođavanjem radnog mesta radnim potrebama osobe sa invaliditetom koju je zaposlio. Refundacija se određuje prema propisima o državnoj pomoći za naknadu dodatnih troškova zapošljavanja osoba sa invaliditetom i drugim propisima o državnoj pomoći koji su potrebni za primenu propisa o državnoj pomoći za naknadu

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

dodatnih troškova zapošljavanja osoba sa invaliditetom.²

Poslodavac koji zaposli na neodređeno vreme osobu sa invaliditetom bez radnog iskustva ima pravo na subvenciju zarade za tu osobu u trajanju od 12 meseci. Subvencija iznosi 75% ukupnih troškova zarade sa pripadajućim doprinosima za obavezno socijalno osiguranje, ali ne više od iznosa minimalne zarade utvrđene u skladu sa propisima o radu. Ova subvencija ostvaruju se prema propisima o državnoj pomoći za zapošljavanje osoba sa invaliditetom i drugim propisima o državnoj pomoći koji su potrebni za primenu propisa o državnoj pomoći za zapošljavanje osoba sa invaliditetom.

Preduzeće za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom ima pravo na mesečnu subvenciju zarade za svaku zaposlenu osobu sa invaliditetom u visini do 75% ukupnih troškova zarade sa pripadajućim doprinosima za obavezno socijalno osiguranje, ali ne više od 50% prosečne zarade po zaposlenom u Republici Srbiji prema poslednjem objavljenom podatku republičkog organa nadležnog za poslove statistike, u skladu sa propisima o državnoj pomoći za zapošljavanje osoba sa invaliditetom i drugim propisima o državnoj pomoći koji su potrebni za primenu propisa o državnoj pomoći za zapošljavanje osoba sa invaliditetom.

Subvencije za zapošljavanje na upražnjenim radnim mestima mogu se odobriti poslodavcu za zapošljavanje nezaposlenih koja pripadaju kategoriji teže zapošljivih u skladu sa zakonom i Akcionim planom. Ove subvencije se odobravaju na način i po kriterijumima koji su utvrđeni kod ostvarivanja prava na subvencija za otvaranje novih radnih mesta.

Profesionalana pozicija i perspektiva osoba sa invaliditetom kao i konkurentnost u zapošljavanju ugrožena je činjenicom da su u privatnom sektoru privredni kapaciteti prilično tesni kao i činjenicom da je javni sektor omeđen odnosno limitiran za otvaranje novih radnih mesta. Iako propisi o zapošljavanju osoba sa invaliditetom utvrđuju kvotnu obavezu posodavaca u participaciji ove ciljne grupe, ukupna zaposlenost osoba sa invaliditetom u privrednim i drugim subvencijama je još uvek ispod zakonski definisanog minimuma sa uočenom tendencijom usporenijeg novog zapošljavanja u korist novčane participacije tj. učešća.

Subvencije za zapošljavanje nezaposlenih lica iz kategorije teže zapošljivih

² Pravilnik o načinu praćenja izvršavanja obaveze zapošljavanja osobe sa invaliditetom i načinu dokazivanja izvršavanja te obaveze („Službeni glasnik RS“, br. 33/10). Prema članu 2. poslodavac koji ima obavezu zapošljavanja osobe sa invaliditetom, u smislu odredaba ovog pravilnika, jeste svako domaće ili strano pravno ili fizičko lice koje ima najmanje 20 zaposlenih lica i ne smatra se novoosnovanim poslodavcem u skladu sa zakonom, kao i organi državne uprave i lokalne samouprave. Pod zaposlenim licem podrazumeva se lice koje je u radnom odnosu u skladu sa propisima o radu i kao takvo je prijavljeno nadležnoj organizaciji obaveznog socijalnog osiguranja. Republika Srbija kao poslodavac za direktnе i indirektnе budžetske korisnike kojima se plate obezbeđuju iz budžeta Republike Srbije, obavezu zapošljavanja osoba sa invaliditetom izvršavaju opredeljivanjem sredstava u budžetu za tekuću godinu za namene refundacije zarada osoba sa invaliditetom zaposlenih u preduzećima za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom, za poboljšanje uslova rada, unapređenje proizvodnih programa i druge svrhe, u skladu sa zakonom.

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumlja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

Subvencija za zapošljavanje nezaposlenih lica iz kategorije teže zapošljivih na novootvorenim radnim mestima podrazumeva finansijski podsticaj u jednokratnom iznosu poslodavcima (iz privatnog sektora) za otvaranje novih radnih mesta na kojima će se zapošljavati nezaposlena lica iz kategorije teže zapošljivih i to:

1. mladi do 30 godina starosti - bez kvalifikacija/sa niskim kvalifikacijama, mladi u domskom smeštaju, hraniteljskim porodicama i starateljskim porodicama;
2. stariji od 50 godina koji imaju status viška zaposlenih;
3. Romi;
4. osobe sa invaliditetom;
5. radno sposobni korisnici novčane socijalne pomoći;
6. dugoročno nezaposleni;
7. žrtve porodičnog nasilja.

Visina subvencije za zapošljavanje nezaposlenih lica iz kategorije teže zapošljivih u 2019. godini, prema stepenu razvijenosti jedinica lokalne samouprave utvrđenim u skladu sa posebnim propisom Vlade iznosi:

- 1) za prvu grupu (iznad republičkog proseka) i drugu grupu (u rasponu od 80% do 100% republičkog proseka) - 150.000,00 dinara po korisniku;
- 2) za treću grupu (u rasponu od 60% do 80% republičkog proseka) - 200.000,00 dinara po korisniku;
- 3) za četvrtu grupu (stepen razvijenosti ispod 60% republičkog proseka) i za devastirana područja (stepen razvijenosti ispod 50% republičkog proseka) - 250.000,00 dinara po korisniku.

Navedeni iznosi subvencije za zapošljavanje teže zapošljivih lica sledećih kategorija

1. osobe sa invaliditetom,
2. radno sposobni korisnici novčane socijalne pomoći,
3. mladi u domskom smeštaju, hraniteljskim porodicama i starateljskim porodicama i
4. žrtve porodičnog nasilja,

se uvećavaju za 20% tako da iznose:

- 1) za prvu grupu (iznad republičkog proseka) i za drugu grupu (u rasponu od 80% do 100% republičkog proseka) - 180.000,00 dinara po korisniku;
- 2) za treću grupu (u rasponu od 60% do 80% republičkog proseka) - 240.000,00 dinara po korisniku;
- 3) za četvrtu grupu (stepen razvijenosti ispod 60% republičkog proseka) i za devastirana područja (stepen razvijenosti ispod 50% republičkog proseka) - 300.000,00 dinara po korisniku.

Realizacija programa prati se 12 meseci.

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

Podrška samozapošljavanju

Podrška samozapošljavanju obuhvata stručnu pomoć i sredstva u vidu subvencije za samozapošljavanje.

Stručna pomoć koju može da ostvari nezaposleni koji se samozapošljavanja sastoji se od informativnih i savetodavnih usluga, obuke za razvoj preduzetništva, kao i podrške u prvoj godini poslovanja koja se realizuje kroz mentoring program i specijalističke obuke u NSZ, regionalnim razvojnim agencijama i dr.

Sredstva za samozapošljavanje u 2019. godini odobravaju se nezaposlenom licu u vidu subvencije, u jednokratnom iznosu od 200.000,00 dinara po korisniku radi osnivanja radnje, zadruge, ili drugog oblika preduzetništva, kao i za osnivanje privrednog društva ukoliko osnivač zasniva u njemu radni odnos.

Prioritet kod odobravanja subvencije za samozapošljavanje imaju:

1. mladi do 30 godina starosti,
2. viškovi zaposlenih,
3. Romi,
4. osobe sa invaliditetom,
5. žene.

U slučaju samozapošljavanja viškova zaposlenih subvencija se odobrava u jednokratnom iznosu od 220.000,00 dinara po korisniku, radi osnivanja radnje, zadruge, ili drugog oblika preduzetništva, kao i za osnivanje privrednog društva ukoliko osnivač zasniva u njemu radni odnos.

U slučaju samozapošljavanja osoba sa invaliditetom subvencija se odobrava u jednokratnom iznosu od 240.000,00 dinara po korisniku, radi osnivanja radnje, zadruge, ili drugog oblika preduzetništva, kao i za osnivanje privrednog društva ukoliko osnivač u njemu zasniva radni odnos.

Realizacija programa prati se 12 meseci.

Korisniku novčane naknade za slučaj nezaposlenosti može se, radi samozapošljavanja, isplatiti novčana naknada u jednokratnom iznosu bez doprinosa za obavezno socijalno osiguranje.

Subvencija zarade za osobe sa invaliditetom bez radnog iskustva

Dodeljuje se poslodavcima koji zapošljavaju na neodređeno vreme osobe sa invaliditetom bez radnog iskustva, u visini minimalne zarade utvrđene u skladu sa propisima o radu, u trajanju od 12 meseci. Poslodavac koji na neodređeno vreme zaposli osobu sa invaliditetom bez radnog iskustva ima pravo na subvenciju zarade za tu

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

osobu u trajanju od 12 meseci od dana zasnivanja radnog odnosa. Subvencija zarade se odobrava na osnovu podnetog zahteva poslodavca, u visini do 75% ukupnih troškova zarade sa pripadajućim doprinosima za obavezno socijalno osiguranje, ali ne više od iznosa minimalne zarade utvrđene u skladu sa propisima o radu.

➤ Podsticaji za zapošljavanje korisnika novčane naknade za slučaj nezaposlenosti

Nezaposlenom licu, koje je korisnik novčane naknade za slučaj nezaposlenosti najmanje tri meseca od momenta priznavanja prava, a zasnuje radni odnos na neodređeno vreme, jednokratno se isplaćuje 30% ukupnog iznosa novčane naknade (bez doprinosa za obavezno socijalno osiguranje) koja bi mu bila isplaćena za preostalo vreme do isteka prava na novčanu naknadu.

➤ Javni radovi

Javni radovi se organizuju u cilju radnog angažovanja prvenstveno teže zapošljivih nezaposlenih lica i nezaposlenih u stanju socijalne potrebe, a radi očuvanja i unapređenja radnih sposobnosti nezaposlenih, kao i radi ostvarivanja određenog društvenog interesa. Na javnim radovima se zapošljavaju osobe sa invaliditetom i/ili asistenti radi pružanja personalne asistencije osobama sa invaliditetom. Javni radovi se mogu sprovoditi u oblastima:

- socijalnih, humanitarnih i kulturnih delatnosti
- održavanja i zaštite životne sredine i prirode
- održavanja i obnavljanja javne infrastrukture

Javni radovi se organizuju na području onih jedinica lokalnih samouprava, koje prema stepenu razvijenosti utvrđenim u skladu sa posebnim propisom Vlade pripadaju:

- 1) trećoj grupi (u rasponu od 60% do 80% republičkog proseka) i
- 2) četvrtoj grupi (stepen razvijenosti ispod 60% republičkog proseka) i devastiranim područjima (stepen razvijenosti ispod 50% republičkog proseka).

U ukupnom broju nezaposlenih lica uključenih u program javnih radova, osim osoba sa invaliditetom čiji je broj posebno utvrđen, najmanje 70% nezaposlenih lica treba da pripada sledećim kategorijama:

1. radno sposobni korisnici novčane socijalne pomoći;
2. Romi;
3. lica bez kvalifikacija/sa niskim kvalifikacijama;
4. viškovi zaposlenih;

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

5. lica koja posao traže duže od 18 meseci.

Utvrđeni procenat učešća navedenih kategorija nezaposlenih lica odnosi se na javni rad koji kroz redovne javne konkurse sprovodi samostalno NSZ. Na javnim radovima se radno angažuje najmanje 5 (pet) nezaposlenih lica iz navedenih kategorija nezaposlenih.

Poslodavac koji sprovodi javne radove zaključuje sa nezaposlenim ugovor o radnom angažovanju u skladu sa propisima o radu i javnim konkursom. Sredstva namenjena za organizovanje javnih radova koriste se za:

- 1) isplatu naknade za obavljen posao licima angažovanim na javnim radovima (po osnovu ugovora o privremenim i povremenim poslovima u visini do 22.000,00 dinara na mesečnom nivou za pun fond radnih časova, odnosno srazmerno vremenu radnog angažovanja na mesečnom nivou, koja se uvećava za pripadajući porez i doprinose za obavezno socijalno osiguranje i koja obuhvata i troškove dolaska i odlaska sa rada);
- 2) naknadu troškova sprovođenja javnih radova poslodavcu (najviše do 2.000 dinara po licu, jednokratno, u zavisnosti od trajanja javnog rada);
- 3) naknadu troškova obuke (u jednokratnom iznosu od 1.000,00 dinara po angažovanom licu koje je završilo obuku), koja se u zavisnosti od vrste i složenosti poslova može organizovati po internom programu poslodavca izvođača javnog rada ili programu obrazovne ustanove. Po završetku obuke licu se izdaje potvrda o stečenim kompetencijama.

Za osobe sa invaliditetom javni radovi se mogu organizovati u svim jedinicama lokalne samouprave, nezavisno od stepena razvijenosti, i u svim delatnostima, uključujući i oblast kulture. Na javnim radovima se radno angažuje najmanje 3 (tri) nezaposlene osobe sa invaliditetom.

Pravo učestvovanja u postupku organizovanja javnih radova imaju organi autonomne pokrajine i organi jedinica lokalne samouprave, javne ustanove i javna preduzeća, privredna društva, preduzetnici, zadruge i udruženja.

- **Mere aktivne politike zapošljavanja za osobe sa invaliditetom koje se zapošljavaju pod posebnim uslovima**

Refundacija troškova prilagođavanja radnog mesta - Refundacija primerenih troškova prilagođavanja radnog mesta, u jednokratnom iznosu, odobrava se poslodavcima koji zapošljavaju osobe sa invaliditetom kojima je potrebno prilagođavanje radnog mesta (tehničko i tehnološko opremanje radnog mesta, sredstava za rad, prostora i opreme u skladu sa mogućnostima i potrebama zaposlene osobe sa invaliditetom) za prilagođavanje radnog mesta po osobi sa invaliditetom

Refundacija troškova za radnu asistenciju kod uvođenja u posao ili na radnom mestu - Refundacija poslodavcu troškova zarade za lice koje je angažovano na pružanju stručne podrške u visini do 50.000,00 dinara

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

mesečno za pun fond radnih sati odnosno srazmerno broju radnih sati pružene stručne podrške osobi sa invaliditetom na mesečnom nivou, uvećanih za pripadajući porez i doprinose za obavezno socijalno osiguranje, u trajanju do 12 meseci. Poslodavac koji zaposli osobu sa invaliditetom kojoj je potrebna stručna podrška na radnom mestu, može ostvariti pravo na refundaciju troškova zarade za lice koje je angažovano na pružanju stručne podrške novozaposlenoj osobi sa invaliditetom, samo za vreme dok pruža stručnu pomoć, a najduže 12 meseci, odnosno maksimalno 1.200 sati.

Subvencije za otvaranje novih radnih mesta - Dodeljuje se poslodavcima radi zapošljavanja nezaposlenih lica koja se vode na evidencijsi Nacionalne službe za zapošljavanje. Subvencija se odobrava u jednokratnom iznosu poslodavcima koji zapošljavaju do 50 nezaposlenih lica, odnomo do 19 nezaposlenih lica, kada poslodavac zapošljava osobe sa invaliditetom.

➤ **Sufinansiranje programa ili mera aktivne politike zapošljavanja predviđenih lokalnim akcionim planovima zapošljavanja (LAPZ)**

Jedinica lokalne samouprave, mogla je do 20. februara 2019. godine, putem NSZ, podneti ministarstvu nadležnom za poslove zapošljavanja zahtev za učešće u finansiranju programa ili mera aktivne politike zapošljavanja predviđenih LAPZ.

U 2019. godini odobravalo se učešće u finansiranju programa ili mera aktivne politike zapošljavanja iz sredstava opredeljenih za realizaciju NAPZ, i to:

1. *Program stručne prakse;*
2. *Program sticanja praktičnih znanja za nekvalifikovana lica, viškove zaposlenih i dugoročno nezaposlene;*
3. *Obuka na zahtev poslodavca – u obuku se uključuju nezaposlena lica ukoliko na evidencijsi nezaposlenih NSZ nema lica sa potrebnim znanjima i veštinama odnosno postojeća znanja i veštine ne odgovaraju potrebama konkretnog radnog mesta;*
4. *Subvencija za zapošljavanje nezaposlenih lica iz kategorije teže zapošljivih* - može se dodeliti za zapošljavanje nezaposlenih lica iz jedne ili više kategorija teže zapošljivih, a koje su utvrđene u skladu sa stanjem i potrebama lokalnog tržišta i navedene u LAPZ;
5. *Subvencija za samozapošljavanje* - odobrava se nezaposlenom licu radi osnivanja radnje, zadruge ili drugog oblika preduzetništva kao i za osnivanje privrednog društva ukoliko osnivač zasniva u njemu radni odnos, u delatnostima definisanim u skladu sa potrebama lokalnog ekonomskog razvoja u LAPZ;
6. *Program javnih radova* - u program javnih radova mogu se uključiti nezaposlena lica iz svih kategorija teže zapošljivih, u skladu sa stanjem i potrebama lokalnog tržišta rada utvrđenim u LAPZ. Javni radovi se organizuju na području onih jedinica lokalnih samouprava, koje prema stepenu razvijenosti utvrđenim u skladu sa posebnim propisom Vlade pripadaju:
 - 1) trećoj grupi (u rasponu od 60% do 80% republičkog proseka) i
 - 2) četvrtoj grupi (stepen razvijenosti ispod 60% republičkog proseka) i
 - 3) devastiranim područjima (stepen razvijenosti ispod 50% republičkog proseka).

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

U program javnih radova radno se angažuje najmanje 5 (pet) nezaposlenih lica.

Za osobe sa invaliditetom javni radovi se mogu organizovati u svim jedinicama lokalne samouprave, nezavisno od stepena razvijenosti, i u svim delatnostima, uključujući i oblast kulture. Na javnim radovima se radno angažuje najmanje 3 (tri) nezaposlene osobe sa invaliditetom.

Uslov za podnošenje zahteva za finansiranje programa ili mera aktivne politike zapošljavanja iz sredstava opredeljenih za realizaciju NAPZ je da autonomna pokrajina odnosno jedinica lokalne samouprave ima:

- 1) formiran lokalni savet za zapošljavanje;
- 2) usvojen LAPZ;
- 3) usaglašen LAPZ sa NAPZ
- 4) obezbeđeno više od polovine potrebnih sredstava za finansiranje određenog programa ili mera. Izuzetno, ukoliko se radi o nerazvijenoj jedinici lokalne samouprave, ministar nadležan za poslove zapošljavanja, u skladu sa članom 60. Zakona o zapošljavanju i osiguranju za slučaj nezaposlenosti („Službeni glasnik RS”, br. 36/09, 88/10, 38/15, 113/17-dr. zakon i 113/17) može odobriti učešće u finansiranju i kada je obezbeđeno manje od polovine potrebnih sredstava.

Kriterijumi na osnovu kojih se odobrava visina iznosa sredstava po zahtevu jedinice lokalne samouprave za učešće u finansiranju programa ili mera su:

- 1) stepen razvijenosti jedinice lokalne samouprave (jedinici lokalne samouprava koja pripada manje razvijenim područjima obezbeđuje se viši iznos sredstava iz budžeta RS u odnosu na razvijene jedinice lokalne samouprave), s tim da minimalni iznos koji se može obezbediti iz budžeta RS jedinici lokalne samouprave koja pripada četvrtoj grupi (stepen razvijenosti ispod 60% republičkog proseka) i devastiranim područjima (stepen razvijenosti ispod 50% republičkog proseka) iznosi 60%, osim za jedinice lokalne samouprave koje su u zahtevu za sufinansiranje iskazale potrebu za obezbeđivanjem nižeg učešća sredstava iz budžeta RS od 60%;
- 2) formiran lokalni savet za područje više jedinica lokalnih samouprava i usvojen zajednički plan zapošljavanja za područje tih jedinica lokalnih samouprava.

U okviru Nacionalnog akcionog plana za zapošljavanje za 2019.godinu, bio je predviđen i paket usluga za osoba sa invaliditetom koji podrazumeva posredovanje u zapošljavanju i uključivanje osoba sa invaliditetom u mere aktivne politike zapošljavanja pod opštim uslovima i po prilagođenim programima, u skladu sa potrebama osoba sa invaliditetom, procenjenim profesionalnim mogućnostima, radnom sposobnošću i identifikovanim potrebama na tržištu rada, i obuhvatao je:

- procenu profesionalnih mogućnosti, odnosno procenu zapošljivosti lica;
- utvrđivanje individualnog plana zapošljavanja i mera koje su najpogodnije za aktivaciju i podizanje

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumlja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

- zapošljivosti osoba sa invaliditetom;
- posredovanje u zapošljavanju ili uključivanje u mere aktivne politike zapošljavanja koje doprinose podizanju zaposljivosti i zapošljavanju.

Posebni oblici/modeli zapošljavanja i radnog angažovanja osoba sa invaliditetom

Zapošljavanje osoba sa invaliditetom treba posmatrati u sklopu ukupnog sistema zapošljavanja u društvu. U Republici Srbiji postoje tri osnovna oblika zapošljavanja osoba sa invaliditetom, koji se primenjuju u različitim uslovima i sa različitim ciljem:

- Zapošljavanje u otvorenoj privredi (kompetitivno zapošljavanje)
- Zaštitno zapošljavanje
- Samostalna delatnost

1. **Zapošljavanje u otvorenoj privredi** je namenjeno osobama sa invaliditetom, koje mogu da ostvare iste radne zadatke i postignu istu radnu efikasnost, kao i osobe bez invaliditeta u datim uslovima. Kvotni sistem zapošljavanja, koji nalaže Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom (2009), ima za cilj podsticanje većeg učešća osoba sa invaliditetom u otvorenoj privredi.
2. **Zaštitno zapošljavanje** je još uvek jedan od najrasprostranjениjih oblika zapošljavanja osoba sa invaliditetom na našim prostorima i ima tri glavne funkcije:
 - Rehabilitacionu (pruža evaluaciju, pretprofesionalno iskustvo i profesionalnu obuku)
 - Restorativnu (pruža radnu terapiju, koja se odvija pod medicinskom kontrolom)
 - Ekonomsku (obezbeđuje zapošljavanje osoba sa invaliditetom) - Ovaj oblik zapošljavanja obuhvata posebne oblike zapošljavanja i radnog angažovanja osoba sa invaliditetom, koji su utvrđeni Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom, i mogu biti organizovani kao:
 - a) Preduzeće za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom;
 - b) Radni centar;
 - c) Socijalno preduzeće i organizacija;

a) Preduzeća za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom su bitne institucije na području zapošljavanja ove grupacije lica. U okviru svoje delatnosti, sprovode programe mera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije za osobe sa invaliditetom, koje su zaposlene u preduzeću, za učenike srednjih škola, koji stiču obrazovanje po programima za učenike sa smetnjama u razvoju, kao i za osobe sa invaliditetom, koje su uključene u mere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije. Zakonom su određeni uslovi za osnivanje i obavljanje delatnosti ovih privrednih subjekata od posebnog interesa. Ova preduzeća dobijaju iz budžeta Republike Srbije

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

50% od prosečne zarade u republici za svaku zaposlenu osobu sa invaliditetom i dužna su da, u radnom odnosu na neodređeno vreme, imaju najmanje pet osoba sa invaliditetom. Takođe su dužna da, u odnosu na ukupan broj zaposlenih, imaju najmanje 50% osoba sa invaliditetom, a od toga najmanje 10% onih, koje mogu da se zaposle samo pod posebnim uslovima. Ove vrste preduzeća moraju da imaju odgovarajući prostor i tehničku i drugu opremu za radno osposobljavanje i rad osoba sa invaliditetom, a obavezno je i zapošljavanje najmanje tri stručna lica za oblast zapošljavanja, radnog osposobljavanja i profesionalne rehabilitacije osoba sa invaliditetom, ukoliko preduzeće zapošljava više od 20 osoba sa invaliditetom, ili angažovanje ovih stručnih lica ukoliko preduzeće zapošljava manje od 20 osoba sa invaliditetom. Pod stručnim licem se podrazumevaju osobe, koje izvode praktičnu nastavu i obuku za poslove, za koje se osposobljavaju osobe sa invaliditetom, osobe koje pružaju profesionalnu assistenciju zaposlenim osobama sa invaliditetom, ili savetnici za integraciju na random mestu. Sredstva za poboljšanje uslova rada, unapređenje proizvodnih programa, uvođenje standarda, poboljšanje kvaliteta proizvoda i pruženih usluga, prilagođavanje radnih mesta u ovim preduzećima se, takođe, obezbeđuju iz budžeta Republike Srbije.

b) Radni centar jeste poseban oblik ustanove koja obezbeđuje radno angažovanje kao radno terapijsku aktivnost osoba sa invaliditetom koje se ne mogu zaposliti ili održati zaposlenje ni pod opštim ni pod posebnim uslovima, odnosno čiji je radni učinak manji od jedne trećine radnog učinka zaposlenog na uobičajenom radnom mestu. Radni centar može da obavlja delatnost pod uslovom da angažuje na radno terapijskim aktivnostima najmanje pet osoba sa invaliditetom, odnosno najmanje 80% osoba sa invaliditetom u odnosu na ukupan broj radno angažovanih i zaposlenih. Radno angažovanje osoba sa invaliditetom u radnom centru predstavlja dugotrajan oblik profesionalne rehabilitacije, u skladu sa psihičkim i fizičkim sposobnostima i željama osoba sa invaliditetom i mogućnostima radnog centra. Za vreme radnog angažovanja u radnom centru, osoba sa invaliditetom ostvaruje pravo na novčanu pomoć, koja je najčešće simbolična. Radno angažovanje kao radno terapijska aktivnost osoba sa invaliditetom može se obezbediti i u ustanovi socijalne zaštite za smeštaj korisnika i kod poslodavca posredstvom radnog centra, pod uslovima i na način koji propisuje ministar nadležan za poslove socijalne politike.

c) Socijalno preduzeće se definiše kao "preduzeće koje je prvenstveno orijentisano na rešavanje socijalnih problema i koje višak vrednosti reinvestira prvenstveno u te svrhe, bilo u svoju delatnost, bilo u zajednicu". Jednostavnije rečeno, socijalno preduzeće je: profitabilno; ima društveno korisne ciljeve i ostvareni profit koristi za rešavanje društvenih ili problema u vezi sa životnom sredinom. Socijalni preduzetnici su pojedinci koji nude inovativna rešenja za goruće društvene probleme. Socijalna komponenta je najvažniji element njihovog poslovanja. Socijalna preduzeća i organizacije obavljaju delatnosti, koje su usmerena na zadovoljenje potreba osoba sa invaliditetom, i nezavisno od ukupnog broja zaposlenih, zapošljavaju najmanje jednu osobu sa invaliditetom. Ovakav tip preduzeća i organizacija je dužan da deo prihoda, koji ostvaruju obavljanjem delatnosti ulaže u unapređenje uslova rada, radnih veština, socijalne integracije, životnog standarda i zadovoljenja potreba osoba sa invaliditetom. Sva ova preduzeća, pored privredne, imaju i socijalno-humanitarnu ulogu i zbog toga im je obezbeđena finansijska podrška države. Njihove aktivnosti su prevashodno usmerene ka rešavanju problema ugroženih kategorija građana, jačanju inkluzivnosti društva i građanske inicijative, ali su istovremeno i efikasan

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

instrument za pospešivanje lokalnog, ekonomskog razvoja. U zemljama sa razvijenim sistemom socijalnog preduzetništva socijalna preduzeća podstiču pozitivne društvene promene i socijalnu inkluziju. Ovaj koncept podržava civilno društvo, ekonomsku emancipaciju ugroženih grupa i ekološki i ekonomski razvoj. Socijalna preduzeća mogu da ojačaju privredu, otvore nova radna mesta i reše socijalne probleme. Socijalna preduzeća takođe mogu da uzdignu nivo etičkih standarda poslovanja i društvene odgovornosti korporacija. Iako se začeci socijalnog preduzetništva naziru u nekoliko zakona kod nas (prvenstveno u Zakonu o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom), Srbija još uvek nema adekvatnu zakonsku i podzakonsku regulativu za uspešno funkcionisanje socijalnih preduzeća.

3. **Samostalna delatnost** podrazumeva samozapošljavanje i rad u kući, kao poseban oblik zapošljavanja. Samozapošljavanje obuhvata rad u maloj privredi, malim preduzećima porodičnog tipa, radionicama, prodavnicama, malim proizvodnim jedinicama, koje dobijaju stručnu i finansijsku podršku od Nacionalne službe za zapošljavanje. I pored toga, što može biti veoma pozitivan pristup u rešavanju problema niske zaposlenosti osoba sa invaliditetom, obavljanje samostalne delatnosti zahteva značajne investicije u opremu za rad, prostorije, materijal i određenu samostalnost, profesionalnu sposobljenost i veštine vezane, ne samo za delatnost, koja se obavlja, već i šire od toga - za organizovanje i promovisanje posla, vođenje finansijskih tokova slično, i tom smislu može biti doživljena kao manje poželjna opcija za izvestan broj osoba sa invaliditetom.

Rad u kući najčešće obuhvata jednostavnije poslove, koji se dostavljaju osobi sa invaliditetom, i koja ga, nakon završetka isporučuje naručiocu. Ovaj vid zapošljavanja najpogodniji je za osobe, koje ne mogu da obavljaju posao u kontinuitetu od nekoliko sati i u uslovima definisanog radnog vremena i fizičkog i socijalnog okruženja u preduzeću, bilo zbog značajno otežane pokretljivosti, potrebe za stalnom kućnom negom, lošeg zdravstvenog stanja, koje onemogućava redovan odlazak na radno mesto, zbog višestrukog invaliditeta i tako dalje.

Budžetski fond za profesionalnu rehabilitaciju i podsticanje zapošljavanja osoba sa invaliditetom

Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji³ i zapošljavanju osoba sa invaliditetom osnovan je Budžetski fond za profesionalnu rehabilitaciju i podsticanje zapošljavanja osoba sa invaliditetom na neodređeno vreme. Njime

³ Pod pojmom profesionalna rehabilitacija podrazumevaju se programi mera i aktivnosti koje se sprovode sa ciljem da se osoba sa invaliditetom sposobi za odgovarajući posao, da se zaposli, zadrži posao ili u njemu napreduje, odnosno da se prekvalificuje za drugi odgovarajući posao. Ona pruža uvid u psihofizičke i radne sposobnosti osoba sa invaliditetom, interesovanja, mogućnosti u zapošljavanju, spretnost, izdržljivost, umećnost i ukazuje nam na očuvane radne sposobnosti/potencijale koji su od značaja za buduću profesionalnu aktivnost ovih lica.

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

upravlja ministarstvo u čijoj su nadležnosti poslovi zapošljavanja. Vlada Republike Srbije donela je Odluku o osnivanju Budžetskog fonda⁴ u svrhu podsticanja zapošljavanja i profesionalne rehabilitacije nezaposlenih osoba sa invaliditetom, subvencija zarade osoba sa invaliditetom u preduzeću za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje ovih osoba ili zapošljavanje u budućim socijalnim preduzećima i organizacijama. Sredstava koja bi poslodavci uplaćivali u ovaj fond (obavezu uplate imaju poslodavci koji ne zaposle zakonom utvrđen broj osoba sa invaliditetom) služila bi poboljšanju uslova rada, unapređenju proizvodnih programa, uvođenju standarda, poboljšanju kvaliteta proizvoda i pružanju usluga, prilagođavanju radnih mesta i u druge svrhe u skladu sa zakonom.

Prihod Budžetskog fonda predstavljaju sredstva iz budžeta Republike Srbije kao i sredstva ostvarena po napred navedenom zakonu i koriste se za podsticanje zapošljavanja, profesionalne rehabilitacije, finansiranje zarada osoba sa invaliditetom zaposlenih u preduzeću za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom ili socijalnom preduzeću i organizaciji i druge namene u skladu sa zakonom (član 28).

Poslodavac koji ne zaposli osobe sa invaliditetom, dužan je da uplati iznos od 50% prosečne zarade po zaposlenom u Republici Srbiji prema poslednjem objavljenom podatku republičkog organa nadležnog za poslove statistike za svaku osobu sa invaliditetom koju nije zaposlio. Uplatom navedenih sredstava u Budžetski fond poslodavac ispunjava svoju obavezu zapošljavanja.

Praksa nažalost, sve više pokazuje odsustvo volje kod poslodavaca da investiraju u ljudske resurse, naročito u osobe sa invaliditetom. Praksa pokazuje da se poslodavci opredeljuju da svoju obavezu ispunе plaćanjem u Budžetski fond a ne ponudom radnog mesta nezaposlenoj osobi sa invaliditetom. Brojni su razlozi zbog kojih se poslodavci opredeljuju za neispunjavanje obaveze uplatom novčanih sredstava u navedenom fondu. Jedan od najznačajnijih razloga koji motiviše poslodavce na nezapošljavanje osoba sa invaliditetom svakao je „robovanje“ stereotipu da sve osobe koje pripadaju ovoj ciljnoj grupi ne mogu stvarati kapital. Ovakav stav poslodavaca ne motiviše ih da pokušaju da pronađu adekvatni posao za osobe sa invaliditetom a odgovarajuće službe koje bi mogle da pomognu u zapošljavanju po nekad su na distanci koja izgleda nepremostiva u datom trenutku. To vrlo često opredeljuje poslodavce da izaberu „lakši put“ i plate odgovarajuću sumu novca u Budžetski fond umesto da ponude radno mesto za osobu sa invaliditetom.

Sredstva iz budžeta Republike Srbije, odnosno iz Budžetskog fonda mogu sebi da obezbede preduzeća za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom, za poboljšanje uslova rada, unapređenje proizvodnih programa, uvođenje standarda, poboljšanje kvaliteta proizvoda i pruženih usluga, prilagođavanje radnih mesta ili druge svrhe, u skladu sa propisima i državnoj pomoći za naknadu dodatnih troškova zapošljavanja osoba sa invaliditetom.

⁴ Odluka o osnivanju Budžetskog fonda za profesionalnu rehabilitaciju i podsticanje zapošljavanja osoba sa invaliditetom („Službeni glasnik RS“, br. 36/10).

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

Obaveze poslodavaca pri zapošljavanju osoba sa invaliditetom

U našem zakonodavstvu više decenija unazad postoji izvesna tradicija osnivanja i rada pravnih subjekata koji zapošljavaju osobe sa invaliditetom na raznovrsnim poslovima prilagođenim njihovim radnim i profesionalnim mogućnostima. Donošenjem Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom otvorene su nove mogućnosti za ova lica, dok su poslodavci kod kojih se ona zapošljavaju dobili određene mogućnosti i određene obaveze. Imajući u vidu da zakonodavac utvrđuje da se osoba sa invaliditetom može zaposliti pod opštim uslovima (uslovi koji važe i za sva druga lica koja se zapošljavaju) i pod posebnim uslovima (a to znači da je poslodavac u obavezi da za osobu sa invaliditetom prilagodi poslove ili radno mesto ili i poslove i radno mesto), poslodavac je u ovom drugom slučaju zapošljavanja osobe sa invaliditetom dužan da tehnički i tehnološki prilagodi radno mesto ili da prilagodi radni proces ili obezbedi stručnu pomoć ili podršku na radnom mestu kroz savetovanje, osposobljavanje, usluge asistencije, praćenje pri radu, razvoj ličnih metoda rada i ocenjivanje efikasnosti.

Zakon predviđa tri ravnopravna modaliteta za izvršenje obaveze zapošljavanja osoba sa invaliditetom i to:

- zapošljavanje zakonom utvrđenog broja zaposlenih osoba sa invaliditetom;
- učešće u finansiranju zarada osoba sa invaliditetom u preduzeću za profesionalnu rehabilitaciju ili socijalnom preduzeću
- izvršavanjem finansijske obaveze iz ugovora o poslovno tehničkoj saradnji sa preduzećem za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom.

Zakonska je obaveza svakog poslodavca koji ima najmanje 20 zaposlenih da ima u radnom odnosu određeni broj osoba sa invaliditetom. Poslodavac koji ima od 20 do 49 zaposlenih dužan je da u radnom odnosu ima jednu osobu sa invaliditetom, a poslodavac koji ima 50 i više zaposlenih dužan je da u radnom odnosu ima najmanje dve osobe sa invaliditetom i na svakih narednih 50 zaposlenih po jednu osobu sa invaliditetom. Novoosnovani poslodavac nema ovu obavezu u trajanju od 24 meseca od dana osnivanja pravnog subjekta.

Za neizvršavanje obaveze zapošljavanja, predviđene su sankcije u vidu penala za neispunjerenje obaveze zapošljavanja i kazni za nepoštovanje zakonskih normi. Praćenje izvršenja obaveze zapošljavanja osoba sa invaliditetom utvrđeno je Zakonom i podzakonskim aktima koji propisuju format i rokove za izveštavanje, koji se dostavlja nadležnoj jedinici Poreske uprave jednom mesečno.

Obaveze osoba sa invaliditetom

U skladu sa Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji, osobe sa invaliditetom imaju obavezu da: se odazovu na poziv za procenu radne sposobnosti i utvrđivanje statusa; se uključuju u obrazovanje, školovanje, usavršavanje, stručno

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

osposobljavanje i obuku; aktivno traže zaposlenje; prihvate profesionalnu rehabilitaciju; sarađuju sa stručnim radnicima u toku profesionalne rehabilitacije, zapošljavanja i rada i poštaju radnu i tehnološku disciplinu; prihvate mere aktvne politike zapošljavanja i prihvate zaposlenje u skladu sa profesionalnim sposobnostima.

Specifični zahtevi/prilagođavanje radnih uslova za osobe sa različitim vrstama invaliditeta

U situaciji da kompanija ima dobru volju za zapošljavanje osobe sa invaliditetom, potrebno je proceniti da li su radni uslovi prilagođeni osobama sa invaliditetom. Postoje tri vrste razumnog prilagođavanja koja bi najpre trebalo uzeti u obzir pojedinačno ili u kombinaciji:

Radni ugovor – Treba definisati način na koji se posao obavlja. Na primer, ako nije moguće ili je izuzetno teško da zaposleni prisustvuje sastancima van zgrade, pružanje usluge telekonferencije ili videokonferencije je alternativno rešenje. Drugi primer bi bio dozvoliti zaposlenom rad od kuće, delimično ili puno radno vreme kako bi se izbegli ili smanjili uticaji na zdravље zbog putovanja.

Radno vreme – Podešavajući radno vreme, zaposleni dobija slobodno vreme za lečenje ili rehabilitaciju. Ovo može varirati od punog radnog, fleksibilnog (do pola radnog vremena) ili dodeljivanjem poslova po dogovoru.

Ostali dogovori – Ovaj tip razumnog prilagođavanja uključuje sve od opreme i lične pomoći, pa do značajnih prostornih prilagođavanja u poslovnoj zgradi. U stvarnosti, najčešća razumna prilagođavanja u ovoj kategoriji će biti stvari kao što su ortopedске stolice, ergonomski tastature i kompjuterski softver.

Osobe sa različitim vrstama invaliditeta se susreću sa različitim vrstama barijera kada je u pitanju dolaženje na radno mesto i uspešno obavljanje radnih zadataka. Na primer, sa sasvim različitim barijerama se susreću osobe u kolicima, zatim osobe sa oštećenim vidom i osobe sa oštećenim slušom. Zato je potrebno sveobuhvatno razmotriti aspekt dostupnosti osobama sa različitim vrstama invaliditeta i stepen dostupnosti, odnosno potencijal da dati prostor bude dostupan u budućnosti.

Kada se procenjuje fizička dostupnost poslovnog/radnog prostora treba uzeti u obzir npr. sledeće: da li postoje obeležena parking mesta za osobe sa invaliditetom, koja se nalaze blizu ulaza u radni prostor; da li postoji put ulaska u poslovni prostor gde nema naglih promena nivoa tla, odnosno stepenica koje vode od parkinga do ulaza u zgradu/radni prostor; ako postoje rampe koje obezbeđuju pristup ulazu, da li je rampa pod odgovarajućim nagibom i da li su bezbeđeni rukohvati; da li su vrata dovoljno široka (90cm) za osobe u kolicima i da li je lako otvoriti vrata; da li postoje staze bez prepreka do toaleta, aparata za vodu i sličnih sadržaja; da li su liftovi dostupni osobama sa invaliditetom (kontrolna tabla na odgovarajućoj visini sa dovoljno krupnim i uočljivim brojevima i simbolima), da li upozorenja za slučaj

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

opasnosti uključuju i audio i vizuelne alarme itd.

Jedna od najozbiljnijih prepreka je pristupačnost poslovnih prostorija koja uključuje prilagođavanje i modifikaciju opreme i adaptaciju radne sredine, da bi se olakšalo zapošljavanje osoba sa invaliditetom⁵. Da bi kancelarijska sredina bila u većem stepenu dostupna, idealno rešenje bi bilo imati okruženje koje je univerzalno dizajnirano (termin koji se u ovoj situaciji koristi „dizajn za sve“).

Ova pitanja je potrebno čak šire posmatrati i razmišljati da li je šira okolina organizacije dostupna osobama sa različitim vrstama invaliditeta. Nepostojanje zvučnih semafora, neprilagodenost ivičnjaka, veće nepravilnosti asfalta i ulice i slično, mogu da predstavljaju ozbiljnu, a nekada i nepremostivu prepreku osobi sa invaliditetom da stigne do svog radnog mesta.

Neki od primera prilagođavanja radnih uslova za osobe sa fizičkim invaliditetom bi bile: učiniti da zgrade i drugi objekti organizacije budu fizički dostupni, omogućiti im fleksibilno radno vreme i opciju rada od kuće, uz korišćenje računara i interneta, obezbediti da se lični radni prostor osobe sa invaliditetom može lako menjati i obezbediti neka pomoćna sredstva (držać knjiga i dokumenata, softver za prepoznavanje glasa, okreć strana, prilagođena tastatura i slično); Za osobe sa oštećenjem vida prilagođavanje bi obuhvatilo: pojačano i pravilno postavljeno osvetljenje, nabavku velikog monitora sa uvećanim slovima, prilagođenu tastaturu, dokumentacija na Brajovoj azbuci i audio zapis, dok bi se za osobe sa oštećenjem sluha prilagođavanje odnosilo na obezbeđivanje napomena i beleški u pisanoj formi uvek kada je to moguće, pripremne materijale za obuku, nabavku softvera koji zvuk pretvara u tekst i vizuelne signalizacije i alarma.

Preduzeća za profesionalnu rehabilitaciju

Zapošljavanje i profesionalna rehabilitacija osoba sa invaliditetom je oblast koja ima primarni značaj za poboljšanje uslova ove kategorije stanovništva. Profesionalna rehabilitacija je proces kojim se obezbeđuje sticanje i unapređenje kompetencija osoba sa invaliditetom u odnosu na zahteve tržišta rada. Obuhvata postupke i mere koje se preduzimaju u cilju osposobljavanja lica sa invaliditetom za odgovarajuće izabrano zanimanje, odnosno za posao koji treba da obavlja i predstavlja osnov za brže uključivanje OSI u svet rada.

Cilj profesionalne rehabilitacije usmeren je ka postizanju maksimalnih fizičkih, društvenih, emocionalnih, obrazovnih i radnih mogućnosti u granicama postojećih ograničenja. Kada se govori o rehabilitaciji naglasak se uvek stavlja na preostalu sposobnost, a ne na nesposobnost.

⁵ Poslodavac koji zaposli osobe sa invaliditetom koje se zapošljavaju pod posebnim uslovima može da ostvari pravo na refundaciju primerenih troškova prilagođavanja radnog mesta za zapošljavanje tih lica.

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

Nosioci poslova profesionalne rehabilitacije, pored organizacije nadležne za poslove zapošljavanja, mogu biti i preduzeća za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom, obrazovne ustanove i drugi oblici organizovanja koji ispunjavaju uslove, kriterijume i standarde za sprovođenje mera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije.

Preduzeća za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom⁶ su bitne institucije na području zapošljavanja ove grupacije lica. Zakonom su određeni uslovi za osnivanje i obavljanje delatnosti ovih privrednih subjekata od posebnog interesa.

Preduzeće za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom može da osnuje Republika Srbija, autonomna pokrajina, jedinica lokalne samouprave, privredno društvo, udruženje osoba sa invaliditetom ili drugo pravno ili fizičko lice, u cilju otvaranja novih radnih mesta i zapošljavanja osoba sa invaliditetom. Preduzeće za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom može obavljati delatnost pod uslovom:

- 1) da ima u radnom odnosu na neodređeno vreme najmanje pet osoba sa invaliditetom;
- 2) da, u odnosu na ukupan broj zaposlenih, ima u radnom odnosu na neodređeno vreme najmanje 50% osoba sa invaliditetom, od čega najmanje 10% osoba sa invaliditetom koje mogu da se zaposle samo pod posebnim uslovima;
- 3) da ima odgovarajući prostor i odgovarajuću tehničku i drugu opremu za rad osposobljavanje i rad osoba sa invaliditetom;
- 4) da ima zaposlena stručna lica za radno osposobljavanje i profesionalnu rehabilitaciju osoba sa invaliditetom, ukoliko preduzeće zapošjava više od 20 osoba sa invaliditetom, odnosno angažovana stručna lica ukoliko preduzeće zapošjava manje od 20 osoba sa invaliditetom, i to:
 - jedno lice za izvođenje praktične nastave i obuke za poslove za koje se osposobljavaju osobe sa invaliditetom,
 - jedno lice za poslove pružanja profesionalne asistencije zaposlenim osobama sa invaliditetom,
 - jedno lice - savetnika za integraciju na radnom mestu;
- 5) da ima dozvolu za obavljanje delatnosti

Bliži uslovi za rad preduzeća utvrđuju se opštim aktom preduzeća, zavisno od obima i vrste delatnosti koju obavlja, odnosno zavisno od broja invalida i vrste njihove invalidnosti. Na opšti akt saglasnost daje ministarstvo nadležno za poslove rada, uz prethodno pribavljeno mišljenje ministarstva nadležnog za poslove obrazovanja i ministarstva nadležnog za poslove zdravlja.

Preduzeće za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom, u okviru svoje delatnosti, sprovodi programe mera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije za: osobe sa invaliditetom zaposlene u preduzeću za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom; za učenike srednjih škola koji stiču

⁶ Preduzeće za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom jeste pravno lice koje zapošjava i vrši profesionalnu rehabilitaciju osoba sa invaliditetom, u skladu sa Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

obrazovanje po programima za učenike sa smetnjama u razvoju; za osobe sa invaliditetom koje su uključene u mere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije.

Preduzeću za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom se iz budžeta Republike Srbije, odnosno iz Budžetskog fonda, mesečno refundiraju sredstva na ime učešća u zaradama u visini od 50% prosečne zarade u privredi Republike Srbije prema poslednjem objavljenom podatku republičkog organa nadležnog za poslove statistike – po zaposlenoj osobi sa invaliditetom. Preduzeću za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom mogu se obezbediti i sredstva za poboljšanje uslova rada za unapređenje proizvodnih programa, uvođenje standarda, poboljšanje kvaliteta proizvoda i pruženih usluga, prilagođavanje radnih mesta ili u druge svrhe. Sredstva se obezbeđuju iz budžeta Republike Srbije, odnosno iz Budžetskog fonda.

Pravilnik o bližim uslovima, kriterijumima i standardima za sprovođenje mera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije bliže uređuje uslove, kriterijume i standarde za sprovođenje mera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije osoba sa invaliditetom.

Programi obuka

Podaci o merama i aktivnostima profesionalne rehabilitacije koje će se obavljati u preduzeću odnose se na program obuke ukoliko se radi o radnom osposobljavanju, dokvalifikaciji, prekvalifikaciji i programima za sticanje, održavanje ili unapređenje radnih i radno-socijalnih znanja i veština, programima za unapređenje radno-socijalne integracije i obukama za primenu tehničkih i tehnoloških rešenja, edukaciju i trening seminare za poslodavce, stručna lica za radno osposobljavanje i profesionalnu rehabilitaciju osoba sa invaliditetom i druga lica. Bliže definisanje ispunjenosti uslova za obavljanje obuka utvrđeno je Pravilnikom o bližim uslovima, kriterijumima i standardima za sprovođenje mera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije.

Uslovi za obavljanje obuka propisani navedenim pravilnikom odnose se na: a) građevinsko tehničke uslove u pogledu lokacije, infrastrukture i u funkcionalnom pogledu; b) uslove u pogledu stručnih radnika; c) uslove u pogledu opreme; d) uslove u pogledu programa obuke.

Program obuke, u skladu sa navedenim pravilnikom ima obavezne elemente koji naročito sadrži:

- opis posla i pojedinih operacija
- način praktičnog i teorijskog radnog osposobljavanja
- uslove za praktično radno osposobljavanje
- trajanje radnog osposobljavanja.

Na dostavljeni program obuke na koji su dobijena pozitivna mišljenja, ministarstvo nadležno za poslove zapošljavanja daje odobrenje za sprovođenje konkretnog programa, koje je sastavni deo dozvole.

Za vreme radnog osposobljavanja OSI ne zasniva radni odnos. Međusobna prava i obaveze između preduzeća i

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumlja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

drugog pravnog, odnosno fizičkog lica koje upućuje invalida na radno osposobljavanje i zapošljavanje i bliži uslovi i način ostvarivanja programa radnog osposobljavanja, uređuju se ugovorom. Ugovor se može se zaključiti i između preduzeća i invalida.

Preduzeće izdaje invalidu uverenje o završenom radnom osposobljavanju i određuje poslove koje može da obavlja u zavisnosti od psihofizičkih sposobnosti. Preduzeća za radno osposobljavanje i zapošljavanje invalida mogu se udruživati međusobno i sa drugim preduzećima i ustanovama radi ostvarivanja interesa zbog kojih se udružuju.

Invalid zasniva radni odnos u preduzeću bez javnog oglašavanja, uz posredovanje organizacije nadležne za poslove zapošljavanja. Invalid može da obavlja poslove za koje je zasnovao radni odnos kod kuće, pod uslovom da se ti poslovi mogu obavljati kod kuće. Preduzeće je dužno da izveštava pravno i fizičko lice koje je invalida uputilo na radno osposobljavanje, odnosno zapošljavanje o rezultatima radnog osposobljavanja, odnosno zapošljavanja. Preduzeću se obezbeđuju sredstva za radno osposobljavanje invalida, u skladu sa zakonom.

Socijalno preduzetništvo

Socijalno preduzetništvo je prepoznato kao efikasan način zadovoljenja potreba marginalizovanih grupa. Obezbeđuje praktičnu primenu zakona koji se odnose na ljudska prava i prava ugroženih grupa, ekonomsko jačanje pojedinaca, sveobuhvatnu podršku pojedincima kojom im se podiže kompetencija i olakšava pristup resursima u lokalnoj zajednici. Socijalna preduzeća imaju važnu ulogu podsticanja pozitivnih društvenih promena što podrazumeva i socijalnu inkluziju⁷. Time što podržavaju civilno društvo, ekonomsku emancipaciju ugroženih grupa i ekološki i ekonomski razvoj, ona omogućuju lokalnim zajednicama da preuzmu odgovornost za sebe. Socijalno preduzetništvo takođe doprinosi rešavanju socijalnih problema u lokalnim zajednicama tako što omogućuje otvaranje novih radnih mesta te poboljšavanje privrede zajednice. Ukoliko pruža nove ideje, socijalno preduzetništvo takođe može da pomogne vlasti da unapredi način organizacije i pružanja javnih usluga preispitivanjem nekih od aktuelnih politika.

Socijalna preduzeća mogu delovati u različitim oblastima, ali najčešće ona pružaju socijalne usluge ugroženim kategorijama stanovništva ili usluge od javnog značaja. U Srbiji su organizacijski oblici koji posluju u okvirima socijalnog preduzetništva često usmereni na radnu integraciju i uključivanje nekih od ugroženih društvenih grupa, pri čemu oni kombinuju poslovni pristup sa obavljanjem funkcije od šireg društvenog značaja. Ovi akteri su različiti po organizaciji i strukturi, ali svi imaju vrlo jasnu socijalnu i javnu svrhu – ostvareni profit reinvestiraju, neprofitni su, a koriste se preduzetništvom radi ostvarivanja svog socijalnog cilja.

⁷ Iako se pojam najčešće koristi u pozitivnoj konotaciji, sve to nema adekvatan odraz u pravnom i institucionalnom okviru. Ne postoji ni jedan dokument javne politike koji na sveobuhvatan način reguliše pitanje socijalnog preduzetništva, kao što ne postoji ni odgovarajuće telo u javnoj upravi koje bi bilo nadležno za razvoj, koordinaciju i praćenje u polju socijalnog preduzetništva.

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

Socijalno preduzetništvo je inovativno, uvek prati potrebe zajednice i u stanju je dati odgovor na određene ekonomski i socijalne probleme. Ne može da bude konkurent poslovnom sektoru, ali može da obezbedi proizvode odnosno usluge koje su potrebne marginalnim grupama u društvu, a koje poslovni sektor nema u svojoj ciljnoj grupi. Dakle, oblici socijalnog preduzetništva nisu opasnost po postojeći poslovni sektor, naprotiv, ovi su oblici komplementarni i u praksi se mogu nadopunjavati.

Međunarodni propisi i domaći zakoni obavezuju različite nivoe države (javni sektor) da svojim delovanjem rade na rešavanju socijalnih problema kao što su problem socijalne isključenosti različitih marginalizovanih grupa, uključujući i osobe sa invaliditetom. Sa druge strane, preduzeća sve više prepoznaju obavezu da svojim delovanjem doprinesu ekonomskom razvoju zajednice i društva u celini. Zadak civilnog sektora je da sve te napore usmerava na način da oni odgovore na realne potrebe stanovništva. Samo se zajedničkim sagledavanjem prepreka i mogućnosti stvaraju uslovi za pozitivne promene.

Javne institucije mogu doprineti radu i inicijativama socijalnog preduzetništva na različite načine bilo posredovanjem pri relevantnih poslovnim kontaktima, bilo osiguravanjem poslovnog prostora. Najčešći oblik učešća javnog partnera odnosi se na redovno plaćanje naknade privatnom partneru za pružanje usluge. Upravo socijalno preduzetništvo daje jedan efikasan i fleksibilan okvir za sinhronizovano delovanje javnog, privatnog i civilnog sektora kako bi zajedničkim naporima osobama s invaliditetom i drugim društveno ugroženim i marginalizovanim grupama obezbedili „život vredan življenja.“

Iskustva iz Projekta

Istraživanje o procenama potreba za razvoj veština osoba sa invaliditetom, urađeno u okviru projekta "Aktiviranje za više mogućnosti" kako bi se povećale mogućnosti njihovog zapošljavanja i zadržavanja radnog mesta, daje procenu trendova u zapošljavanju osoba sa invaliditetom i informaciju koje mogu uticati na rešavanje pojedinih praktičnih problema sa kojima se suočavaju osobe sa invaliditetom u procesu zapošljavanja u Kuršumliji.

Rezultati istraživanja pokazuju da je osobama sa invaliditetom potrebno omogućiti funkcionalno osposobljavanje kako bi se povećale njihove mogućnosti za zapošljavanje i podstakla njihova lična odgovornost za sopstveni stručni razvoj i zapošljavanje, dok je s druge strane, poslodavcima potrebno omogućiti operativne servise podrške na lokalnom nivou. Većina poslodavaca smatra da treba da postoji služba podrške i praćenja koja bi poslodavcu pomogla i olakšala u procedurama oko zapošljavanja osoba sa invaliditetom, kao i da je na početku angažovanja osobe sa invaliditetom potrebna odgovarajuća obuka za obavljanje poslova. Osobe sa invaliditetom ne očekuju nikakve beneficije na poslu od strane poslodavaca, kolektiva i dužine radnog vremena i plate. Očekuju samo razumevanje za njihovu restriktivnu onesposobljenost. Takođe, treba raditi i na otvaranju novih aktivnosti i mogućnosti za zapošljavanje osoba sa invaliditetom u skladu sa potrebama tržišta rada kroz osnaživanje osoba sa invaliditetom i dodatne edukacije.

U skladu sa rezultatima istraživanja, i kao deo projektnih aktivnosti, Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

je za 15 odabralih korisnika organizovalo 4 modula obuka u cilju povećanja mogućnosti zapošljavanja osoba sa invaliditetom. Prvi korak je bio unapređenje njihovih znanja i veština o zapošljavanju odnosno obučiti ih da lakše prevaziđu sve akivnosti počevši od traženja posla, pisanja CV-a, intervjuja sa poslodavcem, preko načina na koje će se lakše uklopiti u radnu sredinu i zadržati svoje radno mesto duže vreme. Način da se napiše kvalitetna radna biografija, priprema za razgovor sa poslodavcem, upoznavanje sa radnom etikom, timskim radom i radnim pravom osoba sa invaliditetom su bile samo neke od tema obuhvaćenih ovom obukom. Drugi modul „Životne veštine“ zamišljen je kao sveobuhvatni sistem podrške osobama sa invaliditetom u cilju razvoja niza praktičnih veština koje omogućuju odgovor na zahteve koje savremeni život postavlja. Znanja i veštine ovog programa obuke prilagođene su specifičnom kontekstu u kome osobe sa invaliditetom zadovoljavaju svoje potrebe, sa namerom da se kroz ovaj modul omogući predispozicija za ravnopravno socijalno uključivanje osoba sa invaliditetom iz ugla socijalnog modela, tj. modela koji na osobe sa invaliditetom gleda iz ugla afirmacije sposobnosti, odn. cilj ovog modula obuke je razvoj sposobnosti osoba sa invaliditetom za unapređenje životnih veština koje stvaraju preduslove za unapređenje kvaliteta života pojedinaca. Obuka „Preduzetništvo i poslovna administracija“ imala je za cilj da unapredi znanja i veštine osoba sa invaliditetom kroz obradu tema poput strateškog menadžmenta, savetovanja, upravljanja promenama, marketinga, prodaje, finansijskih resursa, računovodstva, ekonomije i pokretanja sopstvenog posla. Imajući u vidu da je u navedenom poslovnom okruženju danas skoro nemoguće raditi bez korišćenja računara i računarske opreme organizovan je i četvrti modul obuke iz oblasti IT-a, na kojem su obrađene teme poput Microsoft Office-a i programa koje obuhvata (Word, Excel, Power Point, Access), kao i tema značaja i korišćenja mail-a i Interneta sa ciljem prilagođavanja mogućnosti osoba sa invaliditetom sa poslovima koja bi u budućnosti mogle da obavljaju.

U cilju poboljšanja konkretnih radnih veština i povećanja zapošljivosti pružajući iskustvo koje je potrebno većini poslodavaca prilikom zapošljavanja novih zaposlenih, Udruženje je kroz projekat, obezbedilo tromesečnu radnu praksu za 10 polaznika koji su prošli sva četiri modula treninga. Značaj radne prakse odn. stručnog osposobljavanja nezaposlenih osoba sa invaliditetom za zanimanje za koje su stekli određenu vrstu i stepen stručne spreme, a radi sticanja praktičnog znanja i veština i da na ovaj način, doprinesu osposobljavanju OSI za samostalan rad, prepoznali su i realizovali:

- Opštinska uprava opštine Kuršumlija (2 polaznika na računovodstvenim i administrativnim poslovima)
- Sportsko poslovni centar Kuršumlija (3 polaznika na administrativnim poslovima)
- Javno preduzeće za obavljanje komunalnih delatnosti Toplica (1 polaznik na administrativnim poslovima)
- Knjigovodstvena agencija „AGENDA+“ (4 polaznika na administrativnim poslovima).

Izveštaji mentora sa obavljene stručne prakse vezano za angažovanje polaznika na izvršenju postavljenih zadataka, prikazuju osobe sa invaliditetom kao prosečne ili iznad proseka u obavljanju zadataka, redovnosti dolaska na posao, učestvovanju u timskom radu, odnosu prema radnim kolegama i poštovanju radne discipline i pravila o bezbednosti i zdravlju na radu.

Stručna praksa je dobar primer modela kojim se može olakšati OSI da prođu konkretnu obuku u konkretnim

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

preduzećima, prilagođenu zahtevima poslodavaca i što brže dođu do posla.

U cilju sticanja/unapređenja znanja, veština i kvalifikacija koje će osobama sa invaliditetom olakšati zapošljavanje ili pokretanje sopstvenog posla, u okviru projekta je organizovan petomeseci IKT kurs za pet polaznika, kao i tromeseci kurs starog zanata- šivenja za pet polaznika, imajući u vidu da obe oblasti u zadnjih par godina pokazuju trend rasta i za kojima postoji velika potražnja na tržištu rada.

Za realizaciju kurseva iz obe oblasti, Udruženje osoba sa invaliditetom i Opština Kuršumlija su (kao partneri na projektu) obezbedili adekvatne prostorije i nabavili neophodnu opremu kroz projekat, a programi i način realizacije kurseva su prilagođeni osobama sa invaliditetom. S obzirom da oprema nabavljena kroz projekat ostaje Udruženju na korišćenje, održivost akcije se može obezbediti otvaranjem socijalnog preduzeća, čime bi se stvorile nove mogućnosti za zapošljavanje, proizvodnju dobara i pružanje usluga lokalnoj zajednici, radnu integraciju i profesionalno osnaživanje teže zapošljivih kategorija stanovništva. Kako socijalna preduzeća kombinuju različite resurse koji drugačije ne bi bili iskorišćeni za rešavanje socijalnih i razvojnih problema u lokalnoj zajednici, poslujući na ovaj način, oni doprinose socijalnoj koheziji, akumulaciji socijalnog kapitala i ravnomernijem ekonomskom razvoju.

Saradnja/umrežavanje institucija i organizacija- uloga i potencijali u unapređenju zapošljivosti osoba sa invaliditetom

U procesu kreiranja i sprovođenja politike zapošljavanja na lokalnom nivou od velikog značaja je i saradnja, odnosno umrežavanje svih lokalnih institucija i organizacija koje se može identifikovati ne samo u oblasti pružanja usluga već i u mnogim drugim oblastima. Vrlo je važno razviti inovativne modele i servise za podršku zapošljavanju osoba sa invaliditetom na lokalnom nivou kroz široko partnerstvo lokalnih aktera – obrazovnih institucija, NSZ, poslovnog i civilnog sektora (što je jedna od mera iz Programa reformi politike zapošljavanja i socijalne politike). Pored privatnog sektora i uključivanja javnih institucija i drugih organizacija civilnog društva, uspostavljanje međusektorske saradnje je jedna od vrednosti koja stvara bolje ideje, jer različiti uvidi čine jednu sliku, i pogled na problem i pogled na rešenje.

U nastavku je dat pregled najvažnijih institucija/organizacija, sa ulogama i odgovornostima koje imaju u procesu socijalnog uključivanja osoba sa invaliditetom u sve sfere društvenog života, uključujući i stimulisanje njihovog uključivanja na tržište rada.

Centar za socijalni rad

Oblast socijalne zaštite i socijalne sigurnosti regulisana je Zakonom o socijalnoj zaštiti i socijalnoj sigurnosti građana. Delatnost socijalne zaštite podrazumeva organizovane mere i aktivnosti na stvaranju uslova za ostvarivanje zaštitne funkcije porodice, uslova za samostalan život i rad lica koja se nalaze u stanju socijalne

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumlija@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

potrebe, ili za njihovo aktiviranje u skladu sa sposobnostima, obezbeđivanje sredstava za život materijalno neobezbeđenim za rad nesposobnim građanima i drugim građanima koji su u stanju socijalne potrebe, kao i obezbeđivanje drugih oblika socijalne zaštite. Socijalna sigurnost se obezbeđuje građanima koji su nesposobni za rad, a nemaju sredstva za izdržavanje i građanima i porodici svojim radom ili na drugi način ne mogu da obezbede dovoljna sredstva za zadovoljavanje osnovnih životnih potreba. Radi obezbeđivanja prava utvrđenih Zakonom o socijalnoj zaštiti i socijalnoj sigurnosti, osnivaju se ustanove socijalne zaštite⁸. Ustanova socijalne zaštite u Kuršumliji je Centar za socijalni rad Borovnjak. Centar za socijalni rad pruža niz usluga socijalne zaštite:

- **usluge procene i planiranja** – procena stanja, potreba, snaga i rizika korisnika i drugih značajnih osoba u njegovom okruženju;
- **dnevne usluge u zajednici** – dnevni boravak; pomoć u kući; svratište i druge usluge koje podržavaju boravak korisnika u porodici i neposrednom okruženju
- **usluge podrške za samostalan život** – stanovanje uz podršku; personalna asistencija; obuka za samostalni život i druge vrste podrške;
- **savetodavno-terapijske i socijalno-edukativne usluge**
- **usluge smeštaja** – smeštaj u srodnici, hraniteljsku ili drugu porodicu za odrasle i starije; domski smeštaj; smeštaj u prihvatilište i druge vrste smeštaja
- **novčana socijalna pomoć** – pojedincu, odnosno porodici, koji svojim radom, prihodima od imovine ili iz drugih izvora ostvaruju prihod manji od iznosa novčane socijalne pomoći utvrđenog zakonom.
- **uvećana i vremenski ograničena novčana socijalna pomoć** - pojedinac koji je nesposoban za rad, odnosno porodica čiji su svi članovi nesposobni za rad i jednoroditeljska porodica imaju pravo na uvećanu novčanu socijalnu pomoć.
- **dodatak za pomoć i negu drugog lica** - ima lice kome je zbog telesnog ili senzornog oštećenja, intelektualnih poteškoća ili promena u zdravstvenom stanju neophodna pomoć i nega drugog lica da bi zadovoljilo svoje osnovne životne potrebe.
- **uvećani dodatak za pomoć i negu drugog lica** - ima lice za koje je, na osnovu propisa o penzijskom i invalidskom osiguranju, utvrđeno da ima telesno oštećenje od 100 % po jednom osnovu ili da ima organski trajni poremećaj neurološkog i psihičkog tipa i lice koje ima više oštećenja, s tim da nivo oštećenja iznosi po 70% i više procenata po najmanje dva osnova
- **pomoć za osposobljavanje za rad odnosno obrazovanje i osposobljavanje za rad** - Pravo na pomoć za osposobljavanje za rad obuhvata podršku u obrazovanju i osposobljavanju za rad i priznaje se deci i mladima sa smetnjama u razvoju i odraslim osobama sa invaliditetom koje se, prema psihofizičkim sposobnostima i godinama života, mogu osposobiti za određeni rad a to pravo ne mogu da ostvare po drugom pravnom osnovu. Procena potrebe za dodatnom podrškom u obrazovanju vrši se u skladu s propisima kojima se uređuju osnovi sistema obrazovanja i vaspitanja, a procena mogućnosti

⁸ Zakon je predvideo da pojedine usluge socijalne zaštite može pružati i udruženje, preduzetnik, privredno društvo i drugi, što stvara mogućnost za organizованo sprovođenje pojedinih usluga socijalne zaštite vezanih za zapošljavanje osoba sa invaliditetom, kao što su usluge personalne asistencije i podrška pri zapošljavanju

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

osposobljavanja za rad utvrđuje se po propisima kojima se uređuje profesionalna rehabilitacija i zapošljavanje osoba sa invaliditetom. Ovo pravo ostvaruje se u vidu upućivanja na osposobljavanje, materijalnog obezbeđenja, naknade troškova smeštaja, troškova prevoza i naknade troškova osposobljavanja.

- **jednokratna pomoć** – obezbeđuje se licu koje se iznenada ili trenutno nađe u stanju socijalne potrebe, kao i licu koje se upućuje na domski ili porodični smeštaj, a koje nema sredstava da obezbedi odeću, obuću i troškove prevoza neophodne za realizaciju smeštaja. Jednokratna pomoć može biti novčana ili u naturi.

Socijalna zaštita je sistem u okviru kojeg je takođe moguće organizovati zapošljavanje ili radno angažovanje osoba sa invaliditetom. Član 61. Zakona o socijalnoj zaštiti kaže: „usluge usmerene na unapređivanje radnih sposobnosti, odnosno na radno angažovanje osoba sa invaliditetom koje su korisnici usluga socijalne zaštite pružaju se u ustanovama socijalne zaštite i u radnim centrima, u skladu sa zakonom kojim se uređuje profesionalna rehabilitacija i zapošljavanje osoba sa invaliditetom”.

Sistem socijalne zaštite takođe razvija i usluge koje su usmerene na jačanje kapaciteta osoba sa invaliditetom za samostalni život, u okviru kojih je moguće razviti niz usluga iz grupe dnevnih usluga u zajednici, usluga podrške za samostalni život i savetodavno-terapijskih i socio-edukativnih usluga, kojima bi se obezbedili i društveni uslovi za zapošljavanje osobe sa invaliditetom, ali bi se i sama osoba ojačala u traženju i zadržavanju posla.

U cilju kreiranja lokalne politike zapošljavanja osoba sa invaliditetom koja odgovara na identifikovano stanje, potrebe i mogućnosti lokalnog tržišta rada, svoj doprinos kao relevantni partner u ovom procesu, Centar za socijalni rad može pružiti kroz: identifikaciju korisnika koji su u socijalnom riziku, korisnike usluga i prava iz sistema socijalne zaštite koji su u statusu nezaposlenosti, a koji mogu biti upućeni i uključeni u aktivne politike/mere zapošljavanja i druge usluge, obezbeđivanje podataka potrebnih za planiranje aktivnih politika/mera zapošljavanja za unapređenje zapošljivosti i zapošljavanje korisnika prava i usluga iz sistema socijalne zaštite, i naravno, pružanje podrške za vreme sprovođenja aktivnih politika/mera zapošljavanja.

Nacionalna služba za zapošljavanje

Nacionalna služba sprovodi aktivnu politiku zapošljavanja osoba sa invaliditetom koja podrazumeva mere i aktivnosti na sprovođenju zapošljavanja i samozapošljavanja osoba sa invaliditetom, kao i mere i aktivnosti na sprovođenju profesionalne rehabilitacije u cilju osposobljavanja osoba sa invaliditetom za odgovarajući posao, zapošljavanje, održavanje zaposlenja, unapređenja ili promenu njihove profesionalne karijere, u skladu sa Pravilnikom o načinu i kriterijumima za sprovođenja mera aktivne politike zapošljavanja.

Planovi, programi i mere aktivne politike zapošljavanja sprovode se kroz Program rada Nacionalne službe za zapošljavanje koja ima posebnu i veoma važnu ulogu u procesu posredovanja u zapošljavanju između

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

nezaposlenih osoba sa invaliditetom i poslodavaca. Finansiranje aktivne politike zapošljavanja vrši se iz sredstava budžeta Republike Srbije, budžeta teritorijalne autonomije i budžeta lokalnih samouprava, iz sredstava poklona, donacija, legata, kredita, kao i iz sredstava doprinosa za slučaj nezaposlenosti i drugih izvora.

U okviru Nacionalne službe za zapošljavanje, OSI su prepoznate kao posebno "ugrožena" grupa nezaposlenih osoba. Radi stvaranja uslova za ravnopravno uključivanje osoba sa invaliditetom na tržište rada, i u cilju podsticanja i pružanja podrške u zapošljavanju osoba sa invaliditetom, a u skladu sa Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom, Nacionalna služba za zapošljavanje sprovodi mere aktivne politike zapošljavanja koje obuhvataju mere i programe profesionalne rehabilitacije, kao i programe podsticanja zapošljavanja za nezaposlene osobe sa invaliditetom i poslodavce, organizuje i učestvuje u proceni radne sposobnosti i mogućnosti zaposlenja ili održanja zaposlenja.

NSZ⁹ svake godine donosi novi paket stimulativnih mera kako za poslodavce, tako i za samozapošljavanje osoba sa invaliditetom. Te stimulativne mere se uglavnom odnose na:

- adaptaciju radnog mesta,
- refundaciju doprinosa,
- ili refundiranje zarade u trajanju od 12 meseci.

Novčani iznos ovih olakšica se utvrđuje svake godine i zavisi pre svega od stepena obrazovanja osobe sa invaliditetom, kao i od toga gde živi i gde će da se zaposli. Veći iznos novčanih sredstava će dobiti poslodavci u nerazvijenim opštinama, nego u onima koje su u razvoju ili pripadaju kategoriji razvijenih. Da bi mogla da se koristi ova stimulativna mera, osoba sa invaliditetom mora da se vodi na evidenciji nezaposlenih u Nacionalnoj službi za zapošljavanje u opštini prebivališta.

Mere na sprovođenju profesionalne rehabilitacije osoba sa invaliditetom

Mere profesionalne rehabilitacije imaju za cilj osposobljavanje osoba sa invaliditetom za odgovarajući posao, zapošljavanje, održavanje zaposlenja, napredovanje napredovanja ili promene profesionalne karijere i podsticanja uključivosti osoba sa invaliditetom u sve sfere društvenog života na ravnopravnoj osnovi. Sve mere, aktivnosti i standardi koji se sprovode na profesionalnoj rehabilitaciji osoba sa invaliditetom sprovode se u skladu sa Pravilnikom o uslovima, kriterijumima i standardima za sprovođenje mera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije.

Ovim pravilnikom utvrđeni su bliži uslovi i kriterijumi za sprovođenje mera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije, i to: 1) ako je osoba sa invaliditetom na evidenciji nezaposlenih lica kod Nacionalne službe za zapošljavanje; 2) ukoliko je izvršena procena profesionalnih mogućnosti te osobe; 3) ako postoji potreba da ta osoba bude korisnik usluga profesionalne rehabilitacije, kao dela njene celokupne rehabilitacije. Izuzetno, pravo na profesionalnu

⁹ http://www.nsz.gov.rs/live/trazite-posao/dok-trazite-posao/programi/pranje_podr_ke_osobama_sa_invaliditetom.cid_285

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumlija@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

rehabilitaciju ima i zaposlena osoba sa invaliditetom koja ima smanjenu radnu sposobnost zbog povrede na radu ili profesionalne bolesti nastale nakon stupanja na snagu Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom.

Troškove sprovođenja mera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije snosi poslodavac kod koga je ta osoba bila na radu u vreme nastanka povrede na radu ili profesionalne bolesti, u skladu sa odlukom Vlade kojom se utvrđuju usluge Nacionalne službe za koje se plaća naknada. Ugovorom se regulišu međusobni odnosi Nacionalne službe i poslodavca koji snosi troškove profesionalne rehabilitacije i zaposlenje osobe sa invaliditetom.

Nacionalna služba u okviru svojih poslova obavlja i poslove izrade individualnog plana zapošljavanja osobe sa invaliditetom. Procena profesionalnih mogućnosti predstavlja procenu zapošljivosti osobe sa invaliditetom, odnosno procenu uticaja objektivnih faktora, stanja i kretanja na tržištu rada koji utiču na mogućnost njenog zaposlenja. Procena profesionalnih mogućnosti takve osobe vrši se primenom objektivnih kriterijuma i uslova za uključivanje nezaposlenih u aktivne politike zapošljavanja koje propisuje ministar nadležan za poslove zapošljavanja, vrsta, teškoća i prepreka u zapošljavanju sa kojima se osobe sa invaliditetom susreću i vrsta telesnog, senzornog, mentalnog i duševnog oštećenja ili bolesti iz nalaza, mišljenja i ocene organa veštačenja Republičkog fonda penzijskog i invalidskog osiguranja i potreba tržišta rada.

U zavisnosti od procene radne sposobnosti i procene profesionalnih mogućnosti, osoba sa invaliditetom može biti uključena u mere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije i mere aktivne politike zapošljavanja pod opštim uslovima, odnosno po prilagođenim programima usmerenim ka nezaposlenim licima.

Profesionalna rehabilitacija i mere aktivne politike zapošljavanja pod opštim uslovima podrazumevaju sprovođenje mera i aktivnosti u grupama koje čine osobe sa invaliditetom i druga nezaposlena lica, pod uslovima propisanim za nezaposlena lica, u svakom slučaju kad je to moguće, po proceni stručnih lica Nacionalne službe za zapošljavanje.

Druga grupa mera profesionalne rehabilitacije, kao i mere aktivne politike zapošljavanja po prilagođenim programima podrazumevaju sprovođenje mera i aktivnosti prilagođenih potrebama osobe sa invaliditetom, procene profesionalnih mogućnosti i radne sposobnosti, kao i potreba na tržištu rada.

Treću grupu čine mere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije utvrđene individualnim planom zapošljavanja. Individualni plan zapošljavanja sprovodi Nacionalna služba neposredno ili preko preduzeća za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom, ili preko obrazovne ustanove ili drugog oblika organizovanja, odnosno izvođača odgovarajuće obuke. Izvođači odgovarajuće obuke moraju ispunjavati uslove po kriterijumima i standardima koje utvrđuju pravilnici, kao i drugi opšti akti Nacionalne službe.

Nacionalna služba će sprovesti mere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije ako osoba sa invaliditetom sa svoje strane ispuni određene uslove odnosno obaveze, i to: 1) pruži kompletne, potpune i istinite podatke koji su od uticaja na profesionalnu rehabilitaciju; 2) pristupi proceni radne sposobnosti i uključi se u mere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije, u skladu sa individualnim planom zapošljavanja; 3) redovno dolazi na profesionalnu rehabilitaciju; 4) prati program rada i prisustvuje časovima praktične i teorijske nastave; 5) ulaže maksimalne

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

napore kako bi se postupak profesionalne rehabilitacije što uspešnije realizovao; 6) racionalno koristi alat, materijal i sredstva rada; 7) poštuje radno vreme; 8) izvršava druge obaveze u cilju uspešne realizacije mera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije.

Mere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije odnose se na: radno osposobljavanje, dokvalifikaciju, prekvalifikaciju i programe za sticanje, održavanje i unapređivanje radnih i radno-socijalnih veština i sposobnosti osoba sa invaliditetom; pojedinačne i grupne, opšte i prilagođene programe za unapređenje radno-socijalne integracije osoba sa invaliditetom, edukaciju i trening seminare za poslodavce, stručna lica za radno osposobljavanje i profesionalnu rehabilitaciju osoba sa invaliditetom i druga lica; predloge i obuku za primenu adekvatnih tehničkih i tehnoloških rešenja u cilju podizanja efikasnosti osobe sa invaliditetom u učenju i radu. Ove mere i aktivnosti, kao i aktivnosti službe podrške sprovode se od strane nosilaca profesionalne rehabilitacije ukoliko su ispunjeni: 1) građevinsko-tehnički standardi; 2) standardi u pogledu stručnih radnika; 3) standardi u pogledu opreme; 4) standardi u pogledu sadržine programa obuke.

Na mere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije koje se odnose na osposobljavanje za rad, dokvalifikaciju, prekvalifikaciju i obučavanje, koje se sprovode u obrazovnim ustanovama, primenjuju se posebni propisi kojima se uređuje dodatno stručno obrazovanje odraslih – po opštim ili po prilagođenim programima.

Programi podsticanja zapošljavanja osoba sa invaliditetom

Na evidenciji Nacionalne službe za zapošljavanje kao nezaposlene osobe sa invaliditetom mogu se pojaviti lica različitog obrazovanja, od 15 do 65 godina starosti. Mere koje sprovodi Nacionalna služba u okviru aktivne politike zapošljavanja utvrđene su Pravilnikom o kriterijumima i načinu sprovođenja mera i aktivne politike zapošljavanja i to: 1) posredovanje u zapošljavanju lica koja traže zaposlenje; 2) profesionalna orientacija i savetovanje o planiranju karijere; 3) subvencije za zapošljavanje; 4) podrška samozapošljavanju; 5) dodatno obrazovanje i obuka; 6) podsticaji za korisnike novčane naknade; 7) javni radovi; 8) druge mere usmerene ka zapošljavanju tražilaca zaposlenja.

Aktivna politika zapošljavanja koju sprovodi Nacionalna služba za zapošljavanje predstavlja sistem planova, programa i mera usmerenih ka povećanju zaposlenosti i smanjenju nezaposlenosti, kroz podsticanje zapošljavanja i samozapošljavanja osoba sa invaliditetom, kao i mere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije u cilju osposobljavanja za odgovarajući posao, zapošljavanja, održavanja zaposlenosti, napredovanja ili promene profesionalne karijere. Po odredbama napred navedenog Pravilnika ove mere su: 1) refundacija troškova prilagođavanja radnog mesta; 2) subvencije zarade osoba sa invaliditetom bez radnog iskustva; 3) podrška samozapošljavanju; 4) mere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije i druge mere utvrđene Akcionim planom i projektima koji se realizuju u saradnji sa domaćim i međunarodnim organizacijama i institucijama.

Nacionalna služba, ulaže napore da sve osobe sa invaliditetom koje se nalaze na evidenciji nezaposlenih lica usmeri ka profesionalnoj rehabilitaciji pod opštim uslovima ili po posebno prilagođenom programu, i to kroz: 1) profesionalno informisanje, karijerno vođenje i savetovanje; 2) razvoj motivacije, motivacione treninge, stručnu

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

podršku, neophodne za praćenje i procenu rezultata; 3) programe radnog osposobljavanja, dokvalifikacije, prekvalifikacije, programe za sticanje i unapređenje radnih i radno-socijalnih znanja, veština i sposobnosti i unapređenje radne i radno-socijalne integracije; 4) predloge i obuke za primenu adekvatnih tehničkih i tehnoloških rešenja u cilju podizanja efikasnosti osoba sa invaliditetom u učenju i radu, kao i službe podrške neophodne za uključivanje u obrazovni i radni proces; 5) edukaciju i trening za poslodavce, stručna lica i javnost; 6) druge mere i aktivnosti.

Mere koje Nacionalna služba preduzima a koje su utvrđene kao mere profesionalnog informisanja i karijernog vođenja i savetovanja, kao i razvoj motivacije kroz stručnu podršku, praćenje i procenu rezultata, jesu: 1) uspostavljanje kontakata sa poslodavcima koji se ostvaruju kroz povezivanje osoba sa invaliditetom sa poslodavcima u vidu ispitivanja potreba poslodavaca za zapošljavanjem određenih profila radnika i promocija socijalno odgovornog poslovanja; 2) informisanje o mogućnostima zadovoljavanja potreba za zapošljavanjem, obilazak i neposredni kontakt sa poslodavcem; 3) organizovanje tematskih sastanaka i grupnih razgovora u vezi sa zapošljavanjem osoba sa invaliditetom.

Grupno i individualno informisanje podrazumeva da se osobe sa invaliditetom informišu o zakonima i drugim opštim aktima iz oblasti zapošljavanja, pravima, obavezama i odgovornostima nezaposlenih, zaposlenih i poslodavaca, kao i o uslugama profesionalne rehabilitacije i drugim uslugama Nacionalne službe za zapošljavanje. Savetovanje osoba sa invaliditetom podrazumeva skup mera i aktivnosti koje stručna lica Nacionalne službe preduzimaju u saradnji sa osobom sa invaliditetom radi utvrđivanja individualnih potreba, procene zapošljivosti, odnosno profesionalnih mogućnosti i planiranja mera i aktivnosti koje treba sprovesti u cilju zapošljavanja, kao i pružanja druge vrste stručne pomoći. Selekcija i klasifikacija osoba sa invaliditetom podrazumeva izbor određenog broja ovih lica u skladu sa zahtevima poslodavaca.

Nacionalna služba organizuje tokom cele godine sajmove zapošljavanja na kojima se neposredno spajaju poslodavci i osobe sa invaliditetom na kojima se posodavci upoznaju sa radnim biografijama ovih lica a, s druge strane, Nacionalna služba za zapošljavanje daje sve potrebne informacije o poslovima koje obavlja poslodavac kao i koja su mu radana mesta upražnjena i koji profil stručne spreme je neophodan radi dobrog obavljanja poslova. Savetnik za zapošljavanje u Nacionalnoj službi u svakom momentu stoji na raspolaganju osoba sa invaliditetom da na osnovu podataka kojima raspolaže a koji se odnose na kvalifikacije, profesionalne ciljeve osobe sa invaliditetom, u skladu sa potrebama na tržištu rada, pruži savet, podršku i konkretnu pomoć oko ostvarivanja njenog zapošljavanja.

Sajmovi profesionalne orientacije i planiranje karijera pomažu osobama sa invaliditetom da se uključuju u sajmove zapošljavanja pod opštim uslovima, a mogu se organizovati i prilagođeni sajmovi zapošljavanja osoba sa invaliditetom radi promocije zapošljavanja i zadovoljavanja potreba poslodavaca. Sajmovi profesionalne orientacije i planiranje karijera podrazumevaju prevenciju pogrešnog izbora zanimanja kroz: 1) informisanje o mreži škola, područjima rada, obrazovnim profilima i zanimanjima; 2) razvijanje sposobnosti osoba sa invaliditetom za samoprocenu ličnih potencijala; 3) informisanje osoba sa invaliditetom o uslugama u okviru profesionalne orientacije i planiranje karijere.

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumlja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

Individualni savetodavni rad podrazumeva lični kontakt stručnog lica iz Nacionalne službe za zapošljavanje sa osobom sa invaliditetom radi saznanja o činjenicama od značaja za zapošljavanje osobe sa invaliditetom (saznanje o obrazovanju, znanju, veštinama, socijalnom okruženju, radnom iskustvu, profesionalnim ciljevima, individualnim mogućnostima, motivacijama za obavljanje konkretnog posla i drugim činjenicama od uticaja za podizanje nivoa zapošljivosti. Stručna pomoć podrazumeva sagledavanje i ukazivanje na mogućnosti profesionalnog razvoja i mogućnosti prilagođavanja poslova i radnog mesta i povećanje kompetitivnosti osobe sa invaliditetom.

Karijerno vođenje i savetovanje podrazumeva informisanje o kretanjima na tržištu rada, o aktuelnim konkursima i potrebama poslodavaca za zapošljavanjem osoba sa invaliditetom, kao i posredovanje u zapošljavanju odnosno pronalaženje poslova koji odgovaraju kvalifikaciji, radnom iskustvu i sposobnostima osobe sa invaliditetom. Shodno potrebama, Nacionalna služba obezbeđuje obuku za sticanje veština u procesu traženja posla. Na obukama za traženje posla osobama sa invaliditetom pomaže se da pravilno napišu svoju biografiju, kao i da se što bolje predstave poslodavcu.

Klub za traženje posla i trening samoefikasnosti jesu posebne radionice osmišljene sa ciljem da ojačaju motivaciju osobe sa invaliditetom, samopouzdanje i unaprede veštine za aktivno traženje posla. U tom smislu Nacionalna služba za zapošljavanje organizuje programme namenjene ospozobljavanju za samostalan rad u struci, sticanju, održavanju i unapređenju znanja i radno-socijalnih veština u skladu sa potražnjom na tržištu rada, čime se povećavaju šanse za zapošljavanje osoba sa invaliditetom. Uključivanje u ove programe pod određenim uslovima osoba sa invaliditetom ostvaruje prava na refundaciju troškova prevoza za sebe i pratioca, odgovarajući novčanu pomoć mesečno u skladu sa važećim propisima.

Nacionalna služba preuzima mere i aktivnosti u skladu sa odredbama zakona i podzakonskih akata, sa ciljem razvoja motivacije i pružanja stručne podrške koja podrazumeva: 1) obuku za aktivno traženje posla –što podrazumeva pomoć u pravilnom određivanju profesionalnih ciljeva, znanja, veština, sposobnosti i potencijala, kao i motivacija za profesionalni razvoj; 2) klub za traženje posla -gde se rade mnogobrojni poslovi na podizanju motivacije osoba sa invaliditetom kako bi se postigao veći nivo fleksibilnosti osoba sa invaliditetom u adaptaciji na neuspeh prilikom traženja posla, zatim, podizanje motivacije za edukaciju i razvijanje veština koje doprinose uspešnom prevazilaženju stresa, kao i boljem upravljanju vremenom, podizanje nivoa samopouzdanja za aktivno traženje posla); 3) trening samoefikasnosti –podrazumeva prevenciju socijalne isključenosti osoba sa invaliditetom, podizanje nivoa kompetentnosti, lične efikasnosti i psihološko osnaživanje, redukciju stresa usled gubitka posla ili prolongiranja traženja posla; Nacionalna služba izrađuje programe namenjene licima koja su dugoročno nezaposlena ili su pod rizikom dugoročne nezaposlenosti a u cilju prevencije socijalne isključenosti; 4) praćenje i procenu rezultata -obavlja Nacionalna služba za zapošljavanje preko svojih stručnih radnika, redovno i na svaka tri meseca, prati i vrši procenu rezultata po završetku pojedinih mera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije, revizijom procene profesionalnih mogućnosti osobe sa invaliditetom i individualnog plana zapošljavanja.

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

Procena radne sposobnosti i mogućnosti zaposlenja ili održanja zaposlenja

Obuhvata medicinske, socijalne i druge kriterijume kojima se utvrđuju mogućnosti i sposobnosti osoba sa invaliditetom neophodnih za uključivanje na tržište rada i obavljanje konkretnih poslova samostalno ili uz službu podrške, odnosno mogućnosti zapošljavanja pod opštim ili posebnim uslovima.

Centar za podsticanje zapošljavanja osoba sa invaliditetom

Ostvarivanje prava i obavljanje poslova podsticanja zapošljavanja osoba sa invaliditetom prati i osnivanje posebne organizacione jedinice pri Nacionalnoj službi za zapošljavanje - Centra za podsticanje zapošljavanja osoba sa invaliditetom. Cilj osnivanja Centra jeste podsticanje zapošljavanja osoba sa invaliditetom, procena radnih i profesionalnih sposobnosti pojedinca, obavljanje poslova profesionalne rehabilitacije, razvoja i očuvanja radnih mesta za osobe sa invaliditetom, saradnja sa različitim organizacijama i udruženjima radi podsticanja zapošljavanja i uključenosti osoba sa invaliditetom.

Zadatak Centra je kontinuirano praćenje kretanja radne snage na tržištu rada u vezi sa primenom obaveze zapošljavanja osoba sa invaliditetom u cilju obezbeđivanja integrisanih mogućnosti zapošljavanja osoba sa invaliditetom, osnaživanja mera podrške i ocene efekata sprovedenih aktivnosti/mera na unapređenju socijalnog i ekonomskog statusa osoba sa invaliditetom, na jačanju njihove motivacije, radno-socijalne integracije i socijalizacije.

Osobe sa invaliditetom, koje su radno sposobne, imaju mogućnost da se (shodno procenjenoj radnoj sposobnosti, poslovima koje mogu da obavljaju i ličnim afinitetima) dodatno edukuju kroz procese profesionalne orientacije i rehabilitacije, obuka, doobuka, treninga, i drugih aktivnosti u okviru Centra. Naime, adekvatnom obukom, osobe sa invaliditetom će steći veštine i znanja, koja će im pomoći da prevaziđu obrazovne, zakonske, arhitektonske i druge barijere pri uključivanju u društvo u celini... Uspešno zapošljavanje lica sa invaliditetom, rezultiraće iskorenjenjem predrasuda o njihovoj radnoj sposobnosti (pristupače im se kao saradnicima sa jednakim i vrednim potencijalima), dostupnije zapošljavanje na otvorenom tržištu rada, ličnom razvoju pojedinca koji vodi uspešnijej socijalnoj i radnoj adaptaciji, uvođenju sistema kvaliteta u oblasti ljudskih resursa i dr. Obuke su namenjene osobama sa invaliditetom koje se, s obzirom na vrstu, stepen ili specifičnost invaliditeta, ne mogu uključiti u redovne programe obuka.

Organizacije civilnog društva

Značajnu ulogu u organizovanju osoba sa invaliditetom čine udruženja koja podstiču afirmaciju njihovih prava. Na taj način se osim konkretne podrške u ostvarivanju prava osoba sa invaliditetom, podstiče veća socijalizacija ove kategorije stanovništva, ali i produbljuje zajedništvo među porodicama. Od velike važnosti je da organizacije osoba sa invaliditetom preuzmu aktivniju ulogu u društvu i da budu inicijatori pozitivnih promena i promoter

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

vrednosti koje snagom volje iskazuju osobe sa invaliditetom.

Oblasti delovanja lokalnih udruženja/organizacija osoba sa invaliditetom u sferi rada podudaraju se sa percipiranim problemima njihovih ciljnih grupa koje kao glavne probleme vide probleme zapošljivosti, promovisanje i podsticanje prava na dostojanstven rad. Uzajamna podrška među osobama sa invaliditetom, kao i saradnja i uzajamna podrška među organizacijama osoba sa invaliditetom su veoma značajni za prevazilaženje problema u zapošljavanju sa kojima se OSI suočavaju.

Krovni cilj projekta "Aktiviranje za više mogućnosti" je da se doprinese razvijanju i poštovanju prava na zapošljavanje osoba sa invaliditetom, tako što će se jačati uloga organizacija civilnog društva koje okupljaju osobe sa invaliditetom i drugih relevantnih aktera, kroz razvoj podrške inovativnim pristupima za povećanje zapošljavanja i zapošljivosti osoba sa invaliditetom. Na ovaj način se udruženja osnažuju da postanu aktivni činioci reformi i da omoguće participaciju i predstavljanje osoba sa invaliditetom u unapređenju politika zapošljavanja.

Lokalna udruženja osoba sa invaliditetom: Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Opštinsko udruženje gluvih i nagluvih Kuršumlija i Opštinska organizacija slepih i slabovidih ostvaruju raznoliku saradnju, kako direktno sa lokalnom vlasti, tako i sa posebnim sektorima i telima u okviru društvenih delatnosti.

Sve organizacije na lokalnom nivou, ostvaruju saradnju sa različitim ministarstvima u Vladi Srbije. Saradnja se najčešće ostvaruje sa Ministarstvom rada i socijalne politike, što je očekivano jer ovo Ministarstvo ima i poseban Sektor za osobe sa invaliditetom. Saradnja sa vlastima na svim nivoima uglavnom je usmerena na dobijanje pre svega materijalne podrške za rad OSI.

Od svih lokalnih organa vlasti, organizacije najčešće sarađuju sa Skupštinom opštine i opštinskom upravom i nadležnim sektorima radi dobijanja finansijske pomoći, bilo kao podrške realizaciji programskih aktivnosti i projekata, bilo radeći na poboljšanju položaja svojih članova. Sva tri udruženja ostvarile su saradnju radi otklanjanja fizičkih barijera u lokalnoj zajednici, sve tri organizacije su uz pomoć saradnje sa lokalnim organima vlasti uspele da reše svoje probleme sa prostorom i sva tri udruženja imaju saradnju u oblasti uticaja na kreiranje socijalne politike.

Saradnja sa biznis sektorom je retka i prevashodno služi pribavljanju finansijske podrške za razne aktivnosti (poslovni sektor u ulozi donatora). U redim slučajevima, saradnja se ostvaruje u cilju zapošljavanja OSI. Otuda se podrobниje upoznavanje poslovnog sektora sa značajem i ulogom udruženja postavlja kao najvažniji zadatak da bi se one približile poslovnom sektoru. Udruženja kao organizacije koje imaju važan uticaj u stvaranju javnog mnenja, o kojem profitne organizacije moraju da vode sve više računa, postaju važan partner u stvaranju odgovornog društvenog poslovanja kompanija.

Sva tri udruženja podržavaju izgradnju partnerstava. Udruženja su iskazala spremnost da pruže pomoć i podršku u dodatnoj obuci i prekvalifikaciji (i drugim vrstama obrazovanja), da podrže i pokrenu procese socijalnog preduzetništva. Međutim, iako udruženja iskazuju spremnost za međusobnu saradnju i nameru da se bave problemima iz sfere zapošljavanja osoba sa invaliditetom, svesni su činjenice da je to još uvek težak zadatak usled nedostataka kapaciteta za strateško osmišljavanje zajedničkih akcija i kontinuirane pomoći (mali broj donatora i

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

mali fondovi države i lokalne samouprave, složeni zahtevi inostranih donatora, neobaveštenost o konkursima i nedovoljno iskustvo u pisanju projekata).

Saglasno Strategiji razvoja socijalne zaštite i pravcima reforme sistema socijalnih usluga, organizacije OSI trebalo bi da imaju značajnu ulogu na nivou lokalne zajednice kako u monitoringu usluga koje pruža javni sektor, tako i u direktnom pružanju socijalnih usluga. Pružanje socijalnih usluga uz naknadu jeste ono što je omogućio Zakon o socijalnoj zaštiti, a to otvara prostor za Udruženja da u većoj meri obezbeđuju prihode za svoj rad, ali i da zaposli/radno angažuje neke od svojih članova.

U cilju osnaživanja, jačanja i podizanja samopouzdanja osoba sa invaliditetom za aktivno traženje posla, zapošljavanje ili samozapošljavanje ali i posredovanja pri zapošljavanju Udruženja mogu sprovesti i savetovanja za izradu Pasoša kompetencija, angažovanjem sertifikovanog savetnika. Pasoš kompetencija je instrument za identifikaciju sposobnosti, vještina i kompetencija korisnika, stičenih tokom čitavog života, kroz formalno školovanje i rad, ali i putem neformalnog obrazovanja i informalnog učenja, obavljajući volonterske delatnosti, baveći se hobijem ili obavljajući poslove i dužnosti u krugu svoje porodice.

Kao najvažniji partner u procesu kreiranja lokalne politike zapošljavanja osoba sa invaliditetom koja odgovara na identifikovano stanje, potrebe i mogućnosti lokalnog tržista rada, Udruženja OSI pružaju: identifikaciju i razumevanje specifičnosti ciljnih kategorija nezaposlenih, podršku pri planiranju/izradi aktivnih politika/mera zapošljavanja; bolje informisanje zajednice o mogućnostima i prilikama vezanim za zapošljavanje; razvijanje novih usluga podrške i stvaranja prilika za zapošljavanje osoba sa invaliditetom, i takođe, pružanje podrške za vreme sprovođenja aktivnih politika/mera zapošljavanja.

Opština Kuršumlija

Uloga lokalne samouprave je da svojim organizovanim delovanjem obezbedi kvalitetan život svojim građanima. Njen zadatak je da identifikuje potrebe i probleme građana, da upotrebi sve svoje raspoložive resurse kako bi zadovoljila njihove potrebe i rešila probleme. Lokalna samouprava kao javni sektor treba da u saradnji sa organizacijama civilnog društva i privatnim sektorom obezbedi uslove za društveno uključivanje osoba iz svih marginalizovanih grupa.

Opština Kuršumlija je ranijih godina izdvajala značajna sredstva za sufinansiranje projekata samozapošljavanja, i preko programa zapošljavanja na novootvarenim radnim mestima u saradnji sa NSZ, kao i za pomoć razvoju malih i srednjih preduzeća.

Opština Kuršumlija, takođe, aktivno podržava i projekte organizacija koje se bave osobama sa invaliditetom i politike namenjene njima, prenoseći poruku da su osobe sa invaliditetom građani sa istim pravima i obavezama kao i drugi. Opština Kuršumlija je prepoznala da je projekat „Aktiviranje za više mogućnosti!“ od izuzetnog značaja za čitavu zajednicu jer obezbeđuje kvalitetan pristup u rešavanju problema i unapređenje socijalne inkvizicije osoba

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumlija@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

sa invaliditetom, omogućava im kvalitetniji život, pronalazi način za unapređivanja radnih sposobnosti i veština kroz sticanje znanja na radnom mestu i pruža jednake mogućnosti, posebno kada je u pitanju zapošljavanje koje predstavlja prioritet.

S obzirom da su odgovarajući lokalni strateški dokumenti neophodni da bi opština postala kvalitetan servis građana, ali i dobar poslovni partner, Opština Kuršumlija je pristupila izradi Lokalnog akcionog plana za poboljšanje položaja osoba sa invaliditetom opštine Kuršumlija za period 2020-2022.godine, i izradi Lokalnog akcionog plana socijalne zaštite za period 2021–2023. Ovakav planski pristup omogućava kvalitetniju brigu o potrebama najugroženiji grupa stanovništva, pristup sredstvima iz brojnih fondova, stvaranje partnerstava, razmenu iskustava i maksimalno korišćenje komparativnih prednosti lokalne zajednice. Oba plana nastaju uključivanjem velikog broja učesnika raznih profila iz različitih oblasti delovanja (lokalni donosioci odluka, stručnjaci iz lokalne vlasti, civilni sektor, privredni subjekti, udruženja, građani i dr.) sa ciljem što šireg definisanja problema, potreba i projektnih ideja, ali i uspostavljanja čvršće saradnje. Ovakav partnerski način izrade planova čini ih takvim da su oni u direktnoj korelaciji sa prepoznavanjem stvarnih socijalnih potreba građana i unapređenjem mogućnosti i uloge opštine u kreiranju optimalnog odgovora društva na njih. Takođe, primena ovih dokumenta Opštini Kuršumlija čini dostupnim domaće i fondove Evropske unije za apliciranje za značajna finansijska sredstva.

Opština Kuršumlija je prepoznala neophodnost formiranja Lokalnog saveta za zapošljavanje što je i dovelo do njegovog formiranja u 2006. godini. Članovi LSZ aktivno učestvuju u rešavanju problema nezaposlenosti i zapošljavanja na teritoriji opštine Kuršumlija. Lokalni savet za zapošljavanje probleme rešava na principima partnerstva, a u skladu sa specifičnostima, potrebama i mogućnostima opštine. Mnogi od podržanih projekata postigli su održivost upravo zahvaljujući uspešnim partnerstvima. LSZ na osnovu praćenja i projekcije socioekonomskih kretanja na lokalnom nivou iniciraju mere i programe organu Opštine Kuršumlija u cilju smanjenja nezaposlenosti, podrške razvoju malih i srednjih preduzeća i razvoja ljudskih resursa. Kroz analizu i procenu potreba na terenu, a u saradnji sa NSZ, imajući u vidu iskustva iz prethodnog perioda, kao i kretanja u privredi opštine Kuršumlija, utvrđene su mere kojim bi se smanjila nezaposlenost i zadovoljile potrebe poslodavaca u smislu angažovanja radnika: mere za podsticanje novog zapošljavanja, zapošljavanje određenih kategorija nezaposlenih sa većim rizikom od dugoročne nezaposlenosti zapošljavanje izbeglih i raseljenih, profesionalna rehabilitacija i zapošljavanje osoba sa invaliditetom i osoba sa smanjenom radnom sposobnošću, samozapošljavanje, zapošljavanje na javnim radovima, stručno osposobljavanje za samostalni rad u struci, sprovođenje obuka za nezaposlene u skladu sa zahtevima tržišta rada, sajmovi zapošljavanja i drugo.

Navedene mere imaju za cilj smanjenje broja nezaposlenih lica na teritoriji opštine Kuršumlija i smanjenje siromaštva, tj. radno angažovanje prvenstveno teže zapošljivih nezaposlenih lica i nezaposlenih u stanju socijalne potrebe, radi očuvanja i unapređenja radnih sposobnosti nezaposlenih, kao i ostvarivanja određenog društvenog interesa, a u skladu sa stanjem i potrebama lokalnog tržišta rada utvrđenim u Lokalnom akcionom planu zapošljavanja.

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

Na osnovu iskustva Udruženja osoba sa invaliditetom Kuršumlije u realizaciji projekata koji su za cilj imali povećanje zapošljivosti osoba sa invaliditetom, izdvojili su se zajednički faktori koji pozitivno utiču na ishod mera i programa podrške u zapošljavanju ove osetljive kategorije stanovništva:

- Dobro razrađen proces informisanja ciljne grupe i promocije, koji omogućava dosezanje do teže zapošljivih osoba sa invaliditetom, temeljna selekcija učesnika projekta, transparentnost procesa prema osobama sa invaliditetom, kao i jasno i precizno komuniciranje svih segmenata procesa, obaveza, dobiti i očekivanja.
- Posebno prilagođen pristup osobama sa invaliditetom, koji uključuje rad na podsticanju, motivisanju i podizanju samopouzdanja osobe sa invaliditetom prilikom ulaska na tržište rada.
- Multidisciplinarni pristup i međusektorska saradnja u realizaciji programa podrške za osobe sa invaliditetom, koji omogućavaju udruživanje resursa i celovitu podršku osobama sa invaliditetom.
- Uspostavljanje partnerstva sa privredom i njihova aktivna uključenost u sve faze procesa – od analize potreba, selekcije kandidata, kreiranja programa podrške i pružanja stručne podrške i mentorstva, kao i evaluacije uspeha korisnika.
- Uključenost osoba sa invaliditetom u sve faze projekata od razvoja ideja, kreiranja rešenja, realizacije programa i unapređivanja rešenja.
- Individualizovani pristup prilagođen potrebama privatnog sektora, kao i potrebama, sposobnostima i karakteristikama osobe sa invaliditetom u programu.
- Pažljivo dizajniran program obuke zasnovan na kombinovanom pristupu teorije i prakse, koji obuhvata teoretski i praktičan deo, realizaciju obuke u obrazovnim institucijama, ali i u radnom okruženju, i mentorsku podršku iskusnih preduzetnika i poslodavaca. Dodatno, integriranost transverzalnih i „mekih“ veština u programe obuke, kao i praćenje i evaluaciju napretka učesnika nakon svakog ciklusa obuke i refleksija.
- Saradnja sa NSZ, posebno u delu informisanja osoba sa invaliditetom, kao i saradnja sa lokalnim vlastima u cilju obezbeđenja održivosti modela.
- Postojanje novčane nadoknade za osobe sa invaliditetom na stručnoj praksi; nadoknada, kao finansijska stimulacija za mentore, pomaže da se obezbedi njihova puna saradnja i posvećenost praktikantima.
- Uključenost privatnog sektora je srazmerna njihovim kapacitetima i mogućnostima, ali je još uvek daleko od partnerstva koje može da stvori novu vrednost.
- Ono što je primetno je da postoje interesovanje i volja privatnog sektora da se uključi i podrži aktivnosti koje vode ka podizanju zapošljivosti i zapošljavanja osoba sa invaliditetom – u tom smislu je potrebno kroz buduće projekte podizati granice ovog partnerstva.
- Treba raditi na informisanju i podsticanju uključivanja privatnog sektora, što može biti kroz specijalizovane radionice, seminare ili promotivne skupove sa predstavnicima privatnog sektora koji bi doprineli razumevanju značaja njihove uloge i dobiti iz ove saradnje, ali i kroz osmišljavanje zajedničke podrške i podsticaja za veću uključenost privatnog sektora
- Nacionalna služba za zapošljavanje bi trebalo da motiviše osobe sa invaliditetom da se dodatno obrazuju u cilju razvoja novih veština kako bi odgovorili na potrebe i premene u skladu konstantnim promenama i zahtevima tržišta rada;
- Rad Komisija koje se bave procenom utvrđivanja radne sposobnosti osoba sa invaliditetom fokusirati na

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumlja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

- njihove mogućnosti i na utvrđivanje potrebe za podrškom u radu;
- Evidencije o osobama sa invaliditetom na tržištu rada treba osavremeniti i uskladiti sa konceptom invalidnosti i tipologijom koja će ukazivati na tip oštećenja i ograničenja (telesna, senzozna, intelektualna) i sadržati relevantne informacije za poslodavce i kreatore politika zapošljavanja osoba sa invaliditetom;
 - Koristiti pozitivna iskustva i primenjivati afirmisane forme i sredstva (sajmovi za zapošljavanje OSI, javne debate, okrugli stolovi, tribune i sl.) za unapređivanje komunikacije i razmenu iskustava između poslodavaca i osoba sa invaliditetom radi smanjenja uticaja stereotipa i predrasuda o radnim kapacitetima OSI;
 - Osigurati pristupačnost službama NSZ u lokalnu i u fizičkom smislu i načinima komunikacije.
 - Udrženja/organizacije osoba sa invaliditetom bi trebalo da rade na formiraju neke vrste saveza za zapošljavanje na lokalnom nivou, jer su se potvrdile kao pogodan oblik zagovaranja i zajedničkog delovanja zainteresovanih strana za stvaranje većih mogućnosti za zapošljavanje OSI i obezbediti im podršku za kontinuirani rad i širenje pozitivnih iskustava kao primera dobre prakse
 - Podsticati članove udruženja/organizacija osoba sa invaliditetom da se uključuju u programe i aktivnosti za jačanje kapaciteta za traženje posla i osnaživanje kapaciteta za plasman svojih radnih potencijala na tržištu rada.

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumlja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

Prilog: Primer programa za uvođenje praktikanta u posao

PROGRAM RADA MENTORA SA PRAKTIKANTOM, UVOĐENJE PRAKTIKANTA U POSAO, DOKUMENTACIJA O RADU MENTORA I PRAKTIKANTA

Uvođenje u posao ostvaruje se kroz osposobljavanje pripravnika za samostalan rad i pripremu za polaganje ispita. To je korak ka profesionalnom razvoju, nakon stečenog bazičnog obrazovanja, i on se ostvaruje pripremom pripravnika za polaganje ispita, za dalje stručno usavršavanje i sticanje zvanja. Uvođenjem u posao pripravnik stiče znanja, razvija veštine i sposobnosti koje su potrebne za samostalno ostvarivanje rada.

Prvi značajan korak za pripravnika je dobro odabran i dostupan mentor. Zajednički rad pripravnika i mentora počinje izradom plana rada. Dobro isplanirani rad mentora obezbeđuje postupnost u osposobljavanju pripravnika za samostalno obavljanje rada do polaganja ispita. Taj rad treba da omogući pripravniku unapređivanje znanja i kompetencija stečenih u toku školovanja, učenje iz različitih izvora i kroz različite pristupe, razmenu iskustava i mišljenja s mentorom i drugim kolegama, savladavanje veštine samovrednovanja svog rada. Prvo što mentor i pripravnik treba da urade je da detaljno prouče Pravilnik o radu u kome je navedeno koja se znanja, veštine i sposobnosti, potrebne za ostvarivanje poslova, očekuju od praktikanta po isteku perioda radne prakse.

Sledeći korak je kontinuirani zajednički rad pripravnika i mentora u kome učestvuju i druge kolege i saradnici. U ovom procesu veoma je važno voditi računa o autonomiji kako pripravnika tako i mentora, podstičući participaciju u kojoj i pripravnik može da svoj lični pečat i doprinos. Nakon tri meseca zajedničkog rada trebalo bi da pripravnik bude pripremljen za proveru osposobljenosti. Zajednički rad bi trebalo da se ogleda u izradi pripreme za aktivnost i davanje sugestije o načinu realizacije. U procesu realizacije aktivnosti priprema je polazna osnova, ali je potrebno da se prate reakcije i dešavanja u realnim uslovima i da se odgovori na njih.

PRIPRAVNIK

Radna praksa traje najduže šest meseci.

Pripravnik - stažista savladava program za uvođenje u posao i polaganje ispita pod neposrednim nadzorom mentora.

Ustanova/preduzeće i pripravnik - stažista zaključuju ugovor o radnoj praksi u trajanju od najmanje tri meseca, a najduže šest meseci. Ovim ugovorom ne zasniva se radni odnos.

Pripravnik - stažista ima pravo da učestvuje u radu stručnih organa bez prava odlučivanja.

Prva **xxx** meseca radne prakse, pripravnik radi pod neposrednim nadzorom mentora.

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumlja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

Pored šest sati neposrednog rada u grupi u okviru četrdesetočasovne radne nedelje, pripravnik je u obavezi da radi još jedan sat koji će mu koristiti za: konsultacije sa mentorom, planiranje aktivnosti, osmišljavanje aktivnosti i pripremu sredstava za njihovu realizaciju, evidenciju. Pripravnik je u obavezi da vodi evidenciju o svom radu koja sadrži: mesečne operativne planove, pripreme za izvođenje aktivnosti, zapažanja o svom radu, o posećenim aktivnostima, kao i zapažanja mentora. Pripravnici se ravnopravno uključuju u rad stručnih aktiva, kao i tematskih aktiva za koje pripravnik pokaže interesovanje, a po preporuci mentora.

MENTOR

Izbor mentora vaspitača je jedan od važnijih elemenata u procesu uvođenja u posao. Mentora predlaže i bira direktor ustanove/preduzeća na osnovu radnog iskustva i pokazanih rezultata na unapređivanju kvaliteta rada. Mentor i pripravnik treba da imaju najmanje isti stepen stručne spreme.

Za mentora se određuje saradnik koji ima jedno od propisanih zvanja ili najmanje 5 godina radnog iskustva u oblasti za koju se praktikant obučava. Pored profesionalnih karakteristika, za mentora bi trebalo da bude predložena i izabrana osoba koja poseduje i određene karakteristike ličnosti kao što su: fleksibilnost, tolerancija, posvećenost, sposobnost slušanja sagovornika, sposobnost davanja konstruktivne povratne informacije (a ne procenjivanje i kritizerstvo), realističnost, podržavajući odnos i profesionalnost. Određuje ga direktor ustanove/preduzeća rešenjem. Uloga mentora je u osposobljavanju pripravnika za samostalno izvođenje posla. Mentor uvodi u posao pripravnika pružanjem pomoći u pripremanju i izvođenju poslova, prisustvovanjem poslu u trajanju najmanje 12 časova pripravničkog staža, analiziranjem poslova u cilju praćenja napredovanja pripravnika i pružanjem pomoći u pripremi za proveru savladanosti programa.

Tokom radne prakse pripravnik je u obavezi da prisustvuje nastavi mentora, a i drugih kolega, po preporuci mentora, u trajanju od najmanje 12 časova.

Mentor podnosi izveštaj direktoru o osposobljenosti pripravnika za samostalno izvođenje poslova.

Za one elemente programa uvođenja praktikanta u posao koje će realizovati zajedničkim radom mentor izrađuje detaljni plan aktivnosti.

NAČIN VOĐENJA DOKUMENTACIJE PRIPRAVNIKA I MENTORA

Pripravnik je u obavezi da vodi sledeću dokumentaciju uz pomoć mentora:

1. sačinjava mesečni plan rada
2. izrađuje pripremu za aktivnost
3. vodi dnevnik rada koji sadrži:
 - beleške o zapažanjima o svom radu i radu sa kolegama,

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumlja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

- beleške o zapažanjima o posećenim aktivnostima
- beleške o svim drugim svojim aktivnostima u toku svog pripravnikačkog staža.

Mentor je u obavezi da vodi sledeću dokumentaciju u vezi pripravnika:

1. evidenciju o vremenskom periodu u kome je radio sa pripravnikom, temama i vremenu posećenih aktivnosti, sa zapažanjima o radu pripravnika, preporukama za unapređivanje poslova,
2. ocene postupanja pripravnika po datim preporukama u izveštaju koji piše na kraju pripravnikovog staža.

PROVERA SAVLADANOSTI PROGRAMA UVOĐENJA PRIPRAVNIKA

Provera savladanosti programa uvođenja pripravnika ostvaruje se nakon 3/6 meseci rada izvođenjem i odbranom aktivnosti u ustanovi/preduzeću.

Mentor podnosi izveštaj direktoru o sposobljenosti pripravnika za samostalno izvođenje poslova, a pripravnik podnosi Zahtev za proveru savladanosti programa uvođenja u posao sa dokazima aktivnosti u svom pripravnicičkom radu.

Komisiju za proveru savladanosti programa obrazuje direktor rešenjem. Provera se vrši u ustanovi/preduzeću u kojoj pripravnik realizuje radnu praksu.

Komisija se sastoji od najmanje 3 člana i to:

- direktor kao predsednik komisije
- stručni saradnik
- član stručnog aktiva

Mentor ne može da bude član komisije, ali ima obavezu da prisustvuje proveri savladanosti programa.

Ocenu o savladanosti programa daje komisija u punom sastavu u pisanoj formi u vidu izveštaja koji sadrži:

- osnovne podatke o pripravniku
- temu odgovarajućeg oblika rada
- ocenu savladanosti programa ("u potpunosti savladao" i "delimično savladao").

Kad pripravnik delimično savlada program komisija daje preporuku mentoru i pripravniku za dalji rad sa rokom za ponovnu proveru savladanosti programa.

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

PLAN ZAJEDNIČKOG RADA MENTORA I PRIPRAVNIKA

Mesec	Posao	Stručno usavršavanje pripravnika Vođenje dokumentacije i evidencije	Profesionalni portfolio pripravnika
1.	<ul style="list-style-type: none"> - Mentor u saradnji sa direktorom Ustanove/preduzeća upoznaje pripravnika sa zakonskim i podzakonskim aktima koji se odnose na oblast za koju se pripravnik osposobljava, Statutom ustanove/preduzeća, Stručnim organima/sektorima ustanove/preduzeća - Mentor u saradnji sa stručnim saradnikom upoznaje pripravnika sa sledećim temama: godišnji plan rada, program, dokumentacija, rad pojedinih službi ustanove/preduzeća, saradnja sa kolegama 	<ul style="list-style-type: none"> - Mentor upućuje pripravnika u primenu propisa iz oblasti za koju se osposobljava 	<ul style="list-style-type: none"> - Pripravnik prilaže svoje pripreme za aktivnosti
2.	<ul style="list-style-type: none"> - Pripravnik prisustvuje časovima mentora (2 puta nedeljno=8časova/aktivnosti), pri čemu mentor organizuje različite tipove aktivnosti i demonstrira različite oblike rada i metode rada - Svaku posećenu aktivnost mentor i pripravnik zajedno analiziraju 	<ul style="list-style-type: none"> - Mentor upoznaje pripravnika sa strukturu planiranja rada - Mentor uvodi pripravnika u procese planiranja rada (izbor tema, tematskih oblasti, tematskih jedinica) 	<ul style="list-style-type: none"> - Mentor zajedno sa pripravnikom formira njegov profesionalni portfolio - Pripravnik evidentira zapažanja o posećenim aktivnostima i prilaže ih u svoj portfolio
3.	<ul style="list-style-type: none"> - Mentor priprema mesečni plan posete pripravnika aktivnostima drugih kolega iste struke - Pripravnik prisustvuje aktivnostima mentora (svake druge nedelje=2 aktivnosti) - Pripravnik prisustvuje aktivnostima drugih kolega iste struke (svake druge nedelje=2 aktivnosti) - Mentor prisustvuje aktivnostima pripravnika (nedeljno=4 aktivnosti) - Svaku posećenu aktivnost mentor i pripravnik zajedno analiziraju na osnovu beležki pripravnika i mentora 	<ul style="list-style-type: none"> - Mentor pruža pomoć pripravniku pri pripremi aktivnosti, sa posebnim osvrtom na ciljeve i zadatke aktivnosti - Mentor pruža pomoć pripravniku pri pripremi aktivnosti, s posebnim osvrtom na tip i strukturu aktivnosti - Mentor pruža pomoć pripravniku pri pripremi aktivnosti s posebnim osvrtom na izbor oblika i metoda rada 	<ul style="list-style-type: none"> - Pripravnik evidentira svoja zapažanja o posećenim aktivnostima i prilaže ih u svoj portfolio - Pripravnik prilaže pripreme za aktivnost - Mentor prilaže zapažanja i preporuke za unapređivanje rada, kao i ocenu postupanja pripravnika po datim preporukama

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumlja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
 Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

4.	<ul style="list-style-type: none"> - Mentor priprema mesečni plan posete pripravnika aktivnostima drugih kolega iste struke - Pripravnik prisustvuje aktivnostima drugih kolega (svake druge nedelje=2 aktivnosti) - Mentor prisustvuje aktivnostima pripravnika (svake druge nedelje=2 aktivnosti) - Svaku posećenu aktivnost mentor i pripravnik zajedno analiziraju na osnovu beleški pripravnika i mentora 	<ul style="list-style-type: none"> - Mentor pruža pomoć pripravniku pri pripremi aktivnosti s posebnim osvrtom na izbor oblika i metoda rada 	<ul style="list-style-type: none"> - Pripravnik evidentira svoja zapažanja o posećenim aktivnostima i prilaže ih u svoj portfolio - Pripravnik prilaže svoje pripreme za aktivnost - Mentor prilaže zapažanja i preporuke za unapređivanje rada, kao i ocenu postupanja pripravnika po datim preporukama
5.	<ul style="list-style-type: none"> - Mentor priprema mesečni plan posete pripravnika aktivnostima drugih kolega iste struke - Pripravnik prisustvuje aktivnostima drugih kolega (svake druge nedelje=2 aktivnosti) - Mentor prisustvuje aktivnostima pripravnika (svake druge nedelje=2 aktivnosti) - Svaku posećenu aktivnost mentor i pripravnik zajedno analiziraju na osnovu beleški pripravnika i mentora 	<ul style="list-style-type: none"> - Mentor pruža pomoć pripravniku pri pripremi aktivnosti s posebnim osvrtom na izbor oblika i metoda rada 	<ul style="list-style-type: none"> - Pripravnik evidentira svoja zapažanja o posećenim aktivnostima i prilaže ih u svoj portfolio - Pripravnik prilaže svoje pripreme za aktivnost - Mentor prilaže zapažanja i preporuke za unapređivanje rada, kao i ocenu postupanja pripravnika po datim preporukama
6.	<ul style="list-style-type: none"> - Mentor pomaže pripravniku oko izbora i pripreme aktivnosti za polaganje - Mentor podnosi izveštaj direktoru o sposobljenosti pripravnika za samostalni rad 	<ul style="list-style-type: none"> - Mentor pruža pomoć pripravniku u osmišljavanju postupaka evaluacije aktivnosti - Mentor uvodi pripravnika u proces ličnog samovrednovanja i stalnog stručnog usavršavanja - Mentor organizuje razgovor sa pripravnikom na temu praćenja i napredovanja 	<ul style="list-style-type: none"> - Pripravnik prilaže svoje beleške o evaluaciji aktivnosti - Pripravnik prilaže svoje beleške o samovrednovanju

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
 Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

PRIPREMA ZA AKTIVNOST

Datum: _____

Mentor: _____

Tematska celina: _____

Tematska oblast: _____

Tematska jedinica: _____

Tip aktivnosti: **a) obrada**
b) utvrđivanje

Oblici rada: _____

Metode rada: _____

Sredstva rada: _____

Ciljevi: _____

Zadaci: _____

Korelacija sa: _____

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

**REPUBLIKA SRBIJA
MINISTARSTVO FINANSIJA
Sektor za ugovaranje i finansiranje programa
iz sredstava Evropske unije**

**MINISTARSTVO ZA RAD, ZAPOŠLJAVANJE,
BORAČKA I SOCIJALNA PITANJA**

MINISTARSTVO OMLADINE I SPORTA

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

#ЕУ
ЗА ТЕБЕ

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

TOK AKTIVNOSTI

Uvodni deo: _____

Glavni deo:

Završni deo:

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

*Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumlja@gmail.com;*

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

REPUBLIKA SRBIJA
MINISTARSTVO FINANSIJA
Sektor za ugovaranje i finansiranje programa
iz sredstava Evropske unije
MINISTARSTVO ZA RAD, ZAPOŠLJAVANJE,
BORACKA I SOCIJALNA PITANJA
MINISTARSTVO OMLADINE I SPORTA

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

#ЕУ
ЗА ТЕБЕ

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

EVALUACIJA AKTIVNOSTI:

SOPSTVENA PROCENA AKTIVNOSTI:

Prepravnik

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumlja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

SKICA ZA POSMATRANJE AKTIVNOSTI PRIPRAVNIKA (POPUNJAVA MENTOR)

Priravnik:

Sektor:

Datum:

Tematska celina:

Tematska oblast:

Tematska jedinica:

Tip aktivnosti:

I PRIPREMLJENOST PRIPRAVNIKA ZA AKTIVNOST

	DA	NE
A) Ima pisanu pripremu sa svim strukturalnim elementima		
B) Ima pripremljena potrebna sredstva za rad		
V) Ciljevi i zadaci u pripremi su jasno definisani u odnosu na aktivnost		

II TOK I SADRŽAJ AKTIVNOSTI

UVODNI DEO:

Pripravnik primenjuje oblik rada (zaokružiti)

A individualni
B grupni
V rad u paru

GLAVNI DEO:

Pripravnik primenjuje oblik rada (zaokružiti)

A individualni
B grupni
V rad u paru

Pripravnik uvažava tuđa mišljenja i ideje

DA DELIMIČNO NE

Pripravnik podstiče kooperativnost među kolegama

DA DELIMIČNO NE

Pripravnik iskazuje kreativnost u radu

DA DELIMIČNO NE

Cilj aktivnosti je ostvaren

DA DELIMIČNO NE

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumlja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

ZAVRŠNI DEO:

Pripravnik primenjuje oblik rada (zaokružiti)

A	individualni
B	grupni
V	rad u paru

Provera usvojenog znanja vrši se kroz/primenom

A
B
V

III OPŠTA ZAPAŽANJA O AKTIVNOSTI: _____

Predlog mentora: _____

Pripravnik

Mentor

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

*Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumilja@gmail.com;*

*Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i cofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija*

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

SKICA PRIPRAVNIKA ZA POSMATRANJE AKTIVNOSTI

Pripravnik:

Sektor:

Datum:

Tematska celina:

Tematska oblast:

Tematska jedinica:

Tip aktivnosti:

Oblici rada:

Metode rada:

Sredstva rada:

Ciljevi:

Zadaci:

Korelacija sa:

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumlja@gmail.com;

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga
Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija

REPUBLIKA SRBIJA
MINISTARSTVO FINANSIJA
Sektor za ugovaranje i finansiranje programa
iz sredstava Evropske unije

**MINISTARSTVO ZA RAD, ZAPOŠLJAVANJE,
BORAČKA I SOCIJALNA PITANJA**

MINISTARSTVO OMLADINE I SPORTA

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

#ЕУ
ЗА ТЕБЕ

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE AKTIVNOM UKLJUČIVANJU MLADIH

TOK AKTIVNOSTI - ZAPAŽANJA

Uvodni deo:

Glavni deo:

Završni deo:

Opšta zapažanja:

Pripravnik

Projekat "Aktiviranje za više mogućnosti!"

*Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije, Koste Vojinovića br 6, 18430 Kuršumlija
uos.kursumlja@gmail.com;*

Projekat je finansiran sredstvima Evropske unije i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije, a sprovode ga Udruženje osoba sa invaliditetom Kuršumlije i opština Kuršumlija